

A V E S Z T A - K Ö N Y V T Á R
SZERKESZTI ÉS KIADJA ZAJTI FERENC

XVI.

A HUN-MAGYAR
ŐSTÖRTÉNELEM

(Új szempontok a magyar őstörténet feltárásához)

Írta:
ZAJTI FERENC

BUDAPEST, 1928.,
A SZERZŐ KIADÁSA

Minden jog fentartva

ELŐSZÓ

„... Keressetek, kutassatok, mert az egész világ egyetlen nemzete sem talál annyi kincset kultúrájának gyarapítására, mint a magyar társadalom, az ősi indiai kultúra tárházában— *

Körösi Csoma Sándor

A HÚN-MAGYAR ÓSTÖRTÉNELEM.*

Valaki azt kérdezte egy alkalommal tőlem: kit tartok én ideál szempontjából a legértékesebb embernek? Egy kissé zavarba hozott a kérdése.

Végig gondoltam az összes nagy írókat, festőket, papokat, politikusokat, — de sehogysem tudtam közülük választani. Ezt ezért, azt meg másért mellőztem. Majd előkerestem emlékezetemből mindazokat, akikhez valami különösebb emlék fűzött, azonban mindhiába. Gyermekkorom alakjait hívtam segítségül — kicsiny tanyánk jóságos csendes alakjait...

Egyszerre nagyot dobbant a szívem.

Hisz ime őt kerestem! A mi szántóvető öreg béresünket, jó öreg István bátyát.

Vele éltem le gyermekkorom éveit. Ő tanított a virágok első ismeretére, csillagjárás titkaira.

Tisztelettel néztem mindig komoly arculatára, amikor a felkelő nap első aranysugarára megemelinté nehéz kalapját. — Amikor a maga módja szerint való titkos imaszavakat elmondotta lassú tempójában, mielőtt az ekét előszörre szorítja oda a zsíros fekete földhöz.

* Szerző ezt a dolgozatát a Turán Társaság által a Magyar Tudományos Akadémián 1925. november hó 22-én J. J. Modi indiai párszi professzor tiszteletére rendezett ünnepélyrén olvasta fel.

Megilletődéssel kérdeztem tőle a kopott nyelvű bicskával óvatosan lemetszett első-virágzású barackfágacska sorsát. A tűz kívánja... felelte szent nyugalommal — s mielőtt a bográcsot odaakasztotta volna a szolgfára, reá vetette a gyenge gajacskát a zsarátnok tűzre.

Ha virágot szakajtottam, arra tanítgatott, hogy a bokortőről ne szedjek le minden bimbót, rózsát, — egy-egy szál virágot a rózsának, a virágnak is hagyjak.

Ha a mezőt kaszálta nyárral, a fűzfás sarkot elkerülte mindig, hogy hadd viduljon a mező orcája. És azon a helyen úgy maradt jó őszig a virág.

Templomi harangszó ha kiszállt a mezőbe, lelke bensejében mindig meg-megrezdült. Sohase volt hangos, sohase volt lármás. Nyugodt, csendes szavú ember, tisztos becsülettel. Másét nem kívánta. Gazdáját tisztelte. Hűséges szemek, ezüst hajfürtök, jóságos lélek...

Szinte álomként tűnik élőmbé gyermekkorom első ideálja...

És ahogy felpillantottam a kérdezősködő kíváncsi arcába, szemrebbenés nélkül tudtam mondani neki: Ő volt, igen ő maradt az én igazi ideálom...

Hol született ez a típus?

Miből tevődött össze a magyar lélek?

És mi a jellemzője a magyar lelkületnek?

Három sarkkérdés. Kíséreljük meg, ha megtudnánk valamiképen felelni rája.

Mielőtt a magyar magyar lett volna, már a hun népben foglaltatott s ez meg a skytha fajban rejti. Ha szabad ezt a hasonlatot használnwn — miként a tojás szilárd héja befogja annak fehérjét, ez meg a sárgáját és a sárgája a termő életet, azonképen a magyart a hunnus, a hunnust a skytha. Egymástól különválaszt-

hatók, – mégis, a termő élet biztosítására oly csodálatos módon működnek össze.

A szellemekben hívó, velük jóbarátságot fentartó skythákat, hunokat Ázsia keletéről „csoda-szarvas” alakjában egy szellemi jelenés vezet elöbbségre, Kína határaitól az Ural erdőségein át a meotisi mocsár-tenger gázlóján keresztül.

Az őshagyomány azt tartja, hogy ajskythák összeházasodtak a kaukázus-vidéki tündérleánnyal és hogy ebből a házasságból származtak a Kur és Araxes vidékén települt u. n. „királyi skythák.” Óskori mitológiánk is arról regél, hogy a Kaukázus vidékén lett volna az a hely, ahová Dul király leányai tündérséget jártak tanulni, ahol is Nimród fia Hunor és Magor, őseink atyái, egykor rájuk találtak...

Itt, a Fekete-tenger és Kaspi-tó között, a Kaukázus felhőkbe vesző hegyláncolata alján, csendes völgyek ölében siet a Kaspi tó felé a Kur és Araxes folyók vize. Az ókorban olyan sokat emlegetett eme két folyó vidéke lehetne annak igazán megmondhatója, hogy az emberiség történetében hol kezdődött, a magyarság őstörténete.

A mesés hírvé Georgia még fényben állott itt a Ku.-i X. század elején. A Fekete tenger partjai felé a görög hajós-világ csodás Kolchis-terület elgyakor.

A Biblia és az Aveszta e vidékre a Kur és Araxes folyók tájára helyezi a paradicsom kertét.

Itt volt a mágusoknak a régi atlantiszi világ ide kitelepült remete papságának ősi, igazi hona. Itt élt Pourusasp, Zaraihustra atyja.

Ókori írók szerint itt volt az őshona az úgynevezett királyi nemzetiségű skytháknak.

Itt élt Huseng fejedelem, aki a tüzet hozza az embereknek az égből, aki a gonosz indulatú lelkekkel, a devekkel is barátságot tartott. Itt lakott azután a de-veic fölött diadalmaskodó skytha Tahmuraf, Huseng ös-unokája, aki Ármányt, az ördögöt, mint lovat fogta a maga szolgálatába. Utóda a fiatalabbik testvére Yima, a nagy király, a boldog aranykor fejedelme. Yima adja az emberiségnek az első igazságos törvényeket, Ő lobogtatja fel újból az áldozati tüzeket. Istápolja az állattenyésztést és földmivelést. Ezért is jut az égből származott aranyekéhez. A, skythák eredetéről szóló monda szerint ugyanis, egyezően a székely hagyománnyal, Targitaos fiai számára álföldmivelés jelképekül arany eke és járom s arany csákány és arany csésze hullott alá az égből.

Yima használja először a bort is. Később hatalma teljében megfélemez a tiszta törvényekről és a hazug beszédek felé hajlott, miért is hatalma megrendül és az akkor feltörő syr-faj hatalma alá kerül, amely iga alól csak Yima unokája, Feridun szabadítja fel népét.

Az Aveszta szerint Yima alatt volt az özönvíz. AJSiblia is az Armeniában levő Ararat hegyen juttatja szárazföldre a bárkát.

A skythaság őseinek imént vázolt történetét, hagyomány alakjában magával viszi mindenfelé, ameddig ugyanis útjuk és hatalmuk elért.

Már a Ke. XX-ik század körül a Kaukázus alatt elterülő régi Arran-vidékről, Kappadócia tájáról, – a skythasággal közéje rokon népek ősi fészkeiből egyes törzsek rajzanak a görög szigetek felé, majd a Tigris és Eufrates folyók mentén a Sumir-Óbabiloni területekre, – innen idő múltával át Egyiptomba”. ahol pl. az

ügynevezett hikszosz (Manetho adata szerint „hy-kussos”) lovas nép (babiloni iúrán-sumirola és hettiták, khéták egyesült népe) hosszú időn át, épen a zsidóságnak Egyiptomban való tartózkodása idején, a Ke.-i 18. és 17-ik évszázadban uralnia alatt tartja a Fáraók leigázott országát.

Róluk jegyzi fei az első században élt zsidó történetíró, Josefus Flavius „A zsidók ősrégi voltáról” c. munkájában többek közt azt az adatot, hogy miután Egyiptom területéről kiszorultak a hikszoszok, családjukkal és vagyonukkal együtt nem kevesebb kétszáz-nyegyvenezer emberrel, Egyiptomtól a sivatagon keresztül Syriába igyekeztek eljutni. Mivel azonban az ezidőben Ázsiában uralkodott assvroknak hatalmától tartottak, - abban az országban, amelyet most zsidó-országnak hívnak, letelepedtek és annyi ezernyi embert magába fogadni képes várost alapítottak és ezt Jerusálemnek nevezték el.

Ez esetben és már előbb is Yima esetében, két egymással egyező tény szögezhetünk le és pedig azt, hogy mindkét esetben a sémi-assyr uralom állja útjai a skythaság, illetve velük közel rokon népek délfelé való tovább terjeszkedésének.

A skythaság ez időtől kezdve a Kaukázus feletli elterülő szabad-pusztá tereken talál állandóbb tanyát.

Területi megoszlásukat illetőleg azt látjuk, hogy az ügynevezett királyi skythák a Kaukázus hegy vidékér és a Meotisz tónál laktak, - míg a földmivelő skythák a Duna torkolata mellé telepedtek, viszont a Kaspi te felett elterülő pusztaságon a nomád skythaság zöme tanyázott.

A Ke. XIII. századtól kezdve a skythaságnak ugyanilyen típusu elhelyezkedése fejlődik ki a Kaspi tó

keleti idékén, az úgynevezett trans-kaspi területeken.

Itt a nomádok zöme lenyúlt a Kaspi tó mellékén egészen az Oxus folyó ngi medréig, viszont az Oxus alatt elterülj déli kulturáltabb vidéket, amelyet valamikor gazdag öntöző hálózat szelt keresztül-kasul, – a földmívelő skythaság úgynevezett hun népeleme lepte el, – túlsúlyban ékelődve be e vidék árja lakosságába.

A hiungnu, szintén hun fajú népeknek Kína északi határai felé elnyúló ősi területe alatt és pedig az Aral és a Balkál-tó közötti térségen, a mai Turkesztán területén, a királyi skytasághoz tartozó hun törzsek éltek és már a Ke.-i XII-ik században szervezett hadsereggel. és kitűnő törvényekkel rendelkeztek. És ugyanúgy királlysággá fejlődtek, miként az Oxus-menti előbb emiített földmívelő hunok és árja őslakók kevert népe, – az előbbi területen Turán az utóbbin iráni, illetve ennek keretében úgynevezett aktriai-királyság néven.

Ez a vidék t. i. Turán és Baktria területe sem volt szegényebb természeti szépségekben, mint túlhan a Kaukázus tája. E vidék fő öntöző csatornájával, a hatalmas Oxus folyóval történt meg az a különös eset, hogy a folyó, melyj-égente a Kaspi tengerbe ömlött, – medret cserélve, az Arai tóba szakadt bele. Ez a folyó Analhyjának, a hun nép természet-istenasszonyának, – közelebbről a turánok és a baktriai hunok Boldogasszonyának volt ajánlva.

Ahonnan e folyó ered, a Pamir fensik körzetébe tartozó badaksáni ős erdőségben levő forrás vidéke szent hely volt, ahová áldott szent utak vezettek, amely vidék kéklő hegykoszoruját meghajtott fővel köszöntötte mindig az arra járó megthatódott lélek.

Itt, a Badaksán lábainál fekszik a skytha-hun

népek későbbi indiai uralma idején oly nagy szerepet játszó Kasmir vidéke s Kabul városa.

Az imént Baktria árja lakosairól is szóltam. Ezzel kapcsolatban jó lesz megjegyeznünk, hogy az Indiába lekerült árjaság útja Baktrián keresztül húzódott – kiindulva az Ural Volga vidéki ősi árja főfészekből ahol egyrészt az ősi finn-vogul-féle népekkel, másrészt a skythákkal, a hunokkal voltak szomszédosak.

Az árják délre költözése után ugyanis, ami kb. a Ke.-i 1500 és 1200 közti időre tehető, még mindig maradt vissza bizonyos árja típusu népesség, amelybe például betelepült fönt a délorosz puszták felé a skythaság keretébe tartozó sármatanép és délen Baktria területén a földművelést űző skythaság hun népeleme.

Miután a Kaukázus vidéki átjáró, az úgynevezett Derbent kapu, az assyr uralom miatt, egyidőre megszűnt átjáróul szolgálni a délnyugati kultúr területek felé, – a skythák a keleti ugyancsak gazdag és kultur vidékek másik nagy átjárójánál, a trans-kaspi területeken teremteltek maguknak bázist az úgynevezett Turán királyságban.

A nomád turánok a termékeny és kulturáltabb déli területeket zsákmányolás céljából gyakran gázolták végig, mely okból már régtől fogva bizonyos ellentétes érzület fejlődött ki a két rokon nép között – és így érthető, miként lehetett Turán és Baktria testvér népe egymásnak sokszor halálos ellensége.

Említettem előbb, hogy az assyr uralom igája aló' Feridun felszabadítja népét.

Hatalmas lesz megint a skythaság.

Feridun uralma kiterjed az előbb vázolt egész skytha területre.

Két feleségétől 3 fia születik. Egy anyától való a harciasabb Selm és Tur, – más anyától a békésebb természetű Ired.

Az ősz Feridun elosztja köztük roppant birodalmát. Selm a tulajdonképeni syriai és egyéb szomszédos területet, Kisásziát stb., egyszóval a nyugati részt kapta. Tur a középrészt, Turánt, a mai Turkesztán vidékét és Kínát, míg Ired Baktria központtal az értékesebb Irán területét kapta.

Megbántott önérzet és irigységből a két testvér megöli a más anyától való Iredet – egy végnélkülinek látszó testvérháborut idézve fel ezáltal.

Mi most nem követhetjük nyomon a folytatódó történetet, amiről különben a Sahname gazdag anyaga nyújt fogalmat. A fonalat ott veszem majd föl ismét, amikor a turánok királya Aredjaspa, a baktriaiaké Visjaspa és a Kaukázus vidéki Kur és Araxes folyók partjain a fejedelmi származású Poursaspa, Zarathustra atyja az úr.

Érdekes egybevetést tehetünk itt a három különböző terület vezető emberének személy nevét illetőleg.

Azt látjuk ugyanis, hogy úgy Baktria, valamint Turán királyának – ugyanúgy a kaukázus-vidéki Poursaspának neve tiszta ó-avesztai szavak. Mind a háromban ugyanaz a lovat jelentő „aspa” szó szerepel. Poursaspa például „sok-lovat”, ménest jelent ó-avesztai nyelven. Egyáltalán a turáni és baktriai földrajzi és tulajdon neveket illetőleg megállapíthatjuk, hogy nem az Aveszta testvérvényének, az árja szanszkritnek – de a Zendaveszta nyelvének és pedig az ó-aveszrainak a hatását tükröztetik elsősorban, – amely nyelv tulajdonképen a kaukázus vidéki scytha mágusok papi nyelve

volt és a skythasággal, illetve a velük együtt tartó mágus papi-renddel jutott el a médekhez s a transzkaspi területekre Turán és Baktria testvér népeihez.

A perzsa Firduszi, az indiai Mahmud (ghaznavida) türk fejedelem felkérésére az Aveszta alapján szerkesztett és a királyok történetét tárgyaló hatalmas munkájában, a „*Sahadme*”-ban és ugyanúgy a Bocharából származott Dakiky költő is, a Sahnámé őstörténeti részének szerzője. Túrt és íredet mint testvéreket, Turánt és Iránja illetve ebben Baktria népét, mert ez játsza, ebben az időben a szerepet, „iráni” név alatt mint testvér népet szerepeltetik, akiknek papi szertartási nyelve a kaukázus-vidéki mágus papi nyelv, az ó-avesztai volt.

Abból a tényből, hogy ti. az ó-avesztai nyelv az árja szanszkritnak testvéرنyelve, ebből folyólag egyes szakírók azt következtették, mintha a skythaság árja eredete volna bizonyítható, azonban ez a törekvés nélkülőzi a helyes bizonyítási alapot.

A skytha nem iráni, nem árja nép, noha kétségtelen, hogy gazdagon volt szaturálva árja elemmel is. De ez a hatás viszont kölesönös volt.

A sarmatákról pl. akik közé Armenia és Syria vidékéről való skytha fajú népek telepedtek át, feljegyezte Herodot, hogy a skytha nyelvet régtől fogva hibásan beszélték, ugyanis az árják régi települési helyére kerülve, az ott eltöltött idő alatt bőséges árja elemet szívtak fel magukba.

Ezen a réven kapcsolódhat pl. a skytha sarmatalánokhoz a germánság,- de általánosságban leszögezhetjük azt a tényt, amit a „skythákról” írt akadémiai székfoglaló munkájában Nagy Géza is megállapított: „A legkülömbözőbb oldalról vizsgálva a skythák ethnikumának

jelenségeit, tapasztaltuk, hogy a nyelvükből fenmaradt szók azzal a jelentéssel, amilyennel az ókori írók jegyezték föl, csakis az uraltáji nyelvekből magyarázhatók meg, láttuk, hogy a testi sajátságaik a mongol faj vonásait tüntették föl, kimutattuk, hogy életmódjukban a középázsiai pusztaság tősgyökeres nomádjainak természete nyilvánult, bebizonyítottuk, hogy világnézetük az uraltáji népek kezdetleges természetimádásával egyezett, feltüntettük egész sorozatával az analógiáknak, hogy szokásaik a népvándorlaskori s mai belső- és középázsiai turánok szokásaival egyeztek. – Mindezek külön-külön és együttesen a mellett tanúskodnak, hogy a skythák nem voltak iránok, sem másféle árják, hanem uraltájiak.”

Azt mondja Modi professzor „A hunok története” c. munkájában, hogy: a skythaságban befoglalt és Turán területén lakóit hun nép Irán történetének legrégebb idejében és pedig a zarathustrai (Ke. 1000 körül) és az ezt megelőző időszakban Baktria népével szemben mint testvér nép harcolt. Az Aveszta és pahlavi könyvek továbbá a régi iráni tradíciók egybehangzóan tanúskodnak amellet, hogy mindkét és pedig az iráni (baktriai) és turáni királyság alapítói testvérek voltak,. Úgyhogy a Perzsia legrégebb őstörténetét képező Peshadad és Kayan dinasztia története tulajdonképen nem más, mint Iránnak és Turánnak egymással való harca. A „Turán királyság” ősfészke és foglalatja volt a hunok legősibb törzs-fajának. És ezek a hunok minden valószínűség szerint a nagy turáni faj egyik török ágához tartoztak, – amiképen a parszik szent könyvei – mondja dr. Módi – ezt kétséget kizáróan tanúsítják.

A helyes meghatározás szempontjából ki kell emel-

nünk, hogy a messze terjedő népterületet átfogó skytha elnevezés magába zárta ugyan Turán királyságát, „Turán” alá azonban mégsem foghatom össze az összes skythafajú népeket annál kevésbé a finneket, a kínaiakat s mongol és más, apróbb népeket. Az tény, hogy a Turán királyság mintegy kikristályítva foglalta magában a skytha-hun faj értékes népelemeit és azok néprajzi sajátosságait, - s ugyanúgy vallásos törekvéseit, – Ebből a szempontból tekintve a dolgot: a turán-törekvések és elvek helytálló fogalmak.

Újabb időben kifogásolták a Turán név használatát, hogy ti. ilyen nép nem is volt – és általánosságban bizonyos földrajzi terület jelzésére igyekeztek e szót lefoglalni és a Turán szó bizonyos egycélú politikai törekvések összegező fogalmává alakult. Ezzel szemben Firdusi Sahnáméja, az Aveszta és a pahlavi források gazdag anyaga igenis „turán-királyságról,” „turán-fejedelmekről,” „turán vallás és papságról,” „turán-gondolatvilágról” és a portyázó betörések mellet rendszeres haderővel fellépő, „Zariaspa” azaz „aranyárga paripákon” harcoló „turán-lovasságról” és az általános „turán” jelzés keretében mint „skytha” és „hun” népekről emlékeznek meg.

Az Aveszta szerint a kaukázusi mágus-papság és a kaukázusi Aderbeizsánban született, a turánföldi úgynevezet ősi hun törzsekhez tartozott Zarathustra és hívei (Fryana népe), – ugyanúgy Turán és Baktria királyai és népeik egyformán áldoztak a természetet éltető Ardevisura Anahytának, e nép „Boldogasszonyának”.

A jüe-tsi avagy jue-ti (skytha hun) törzsekkel rokon jazygok (jászok), géták, más néven dákok (dáhák), már a Ke.-i V-ik századtól kezdve uralkodtak a mai

Magyarország, illetve Erdély területén. Területük lenyult egészen a Feketetengéng: A dákok nagy királya, Decebal idején a rómaiak még adót is fizettek a dákok fejedelmének. Az ő fővárosukban Sarmisegetusában, a mai Erdély területén, Várhelyen állott az Anahytának, a turáni hunok ősi védő isten-asszonyának szentelt híres Mithra templom. A reánk maradt értékes szoborcsoportozatok valóban e templom nagyszerű volta mellett tanúskodnak.

Szent Gregor a Kaukázus alján a Ku.-i VH.-ik században még Anahyta hiten levőket térített át a keresztényen vallásra.

Modi professzor az Aveszta és Pahlavi irodalomban a régi hunok szerepére és vallásos életére vonatkozó bizonyító adatokat több munkája keretében összegyűjtötte és fel is dolgozta.

Azt írja többek között:

a.) „A régi hunok és pedig az Aveszta keletkezése idejében (tehát Ke. 1000 körül) szerepet játszó hunok, vallásukat illetőleg kifejezetten a legszorosabb kapcsolatban voltak a régi Iránok (Baktrok) vallásával, – sőt ugyanegy vallásnak tekinthető mindakettő. Ezt látjuk abból is, hogy az Aban Jasht (V. 53. 58.) adatai szerint a turánok és irániak (baktariaiak) könyörgéseinél szerepet játszó külsőséges formák ugyanazok voltak. Ugyané Yasht más soraiból az tűnik ki, hogy mindkettő és pedig az iráni Tusa és a hun Vaesaka ugyanazzal a ceremóniákkal áldoznak Ardvisura Anahytának. Mindkettő 100 paripát 1000 ökröt és 10.000 juhot áldozott.

b.) „Továbbá azt az adatot merithetjük a pahlavi Aryadgar-i Zariran-ból, hogy Arjaspa, Turán királya háborút indított Vistaspa, Baktria királya ellen, mivelhogy

utóbbi elfogadta Zarathustra vallásreformját. Miért cselekedte ezt, írja Modi, ha különböző valláson lettek volna? – Habár ellenséges indulattal voltak egymás irányában és ha különbözött is az életkörülményük, mégis úgy látszik, hogy ugyanegy valláson voltak, – már ti. a vallás lényegét és főelveit illetően. Ha nem így állna a dolog, úgy nem lehetett volna Arjaspának, a hunok királyának hajthatatlan szándéka egy idegen vallás érdekében irtó háborút indítani Vistaspa baktriai király ellen.

„A pahlavi Aryadgarban azt olvassuk: Arjaspa, a hunok, turánok királya nagy csodálkozással vette tudomásul ami történt, hogy ti. Vistaspa király fiával, testvéreivel és egész családjával, előljáróival és népével egyetemben elfogadta az Ahuramazdától kapott tiszta vallást a Mazda (a hatalmas mindenható Úr) tisztelet vallást.

„E dolog miatt módfelett felindult. Azt olvassuk továbbá: Arjaspa Turán királya azt izené Vistaspának: Hallottam, hogy Te fenség elfogadtad az Ahuramazdától kapott Mazda-tisztelet vallást. Amennyiben nincs egyáltalán szándékodban erről az elhatározásról lemondani, úgy gondolom, nagy veszteség és szerencsétlenség fog ebből az új vallásból háramolni reánk. De hogyha úgy gondolnád Te felség, hogy felhagysz ezzel az új vallással és velünk egy valláson maradsz, úgy királyi hódolatomat fogom biztosítani Neked. E sorokból az látszik, hogy Arjaspa röszt néven vette Vistaspa elpártolását a közös, ősi örökölt vallástól és elfogadta a Mazdayasnant, a Zarathustra által reformált vallást.

c.) „Egybehangzóan az iráni tradíciókkal, a Pahlavi Bundeheš azt jegyzi fel, hogy az irániak, (baktriaiak) és turániak faji mivoltukat illetően ugyanahoz

a népcsoportokhoz tartoztak. Közös ősatyától származtak. Ez a tény is valószínűvé teszi a közös együgyuanazon vallás voltát.

d.) „Továbbá azt találjuk a Farvardin (100) és Zamyad (85) Yashtban, hogy Zarathustra Vistaspa segítségével elkülönítette a vallás rossz és jó elemeit és elvetve amazt, megerősítette emezt, – megtisztította a régi vallást. Ez volt az ő nagyértékű reform-munkája.

e.) „Firduszi a régi hunokat úgy szerepelteti, amikor azok a tűztemplomban baz és barsammal, a Zarathustra vallás szent requisitumával könyörögnek.”

Állításom igazolására ezeket közlöm dr. Modi munkájából. Ő az Aveszta-tudomány terén elsőrangú szak tekintély Indiában, de Európában is. Amit irt, nagy körültekintés után írta le – birtokában az Aveszta irodalom teljes anyagának. Ő a skythaságban befoglalt hunokat az Aveszta legrégebb hiteles bizonyosága alapján a Turán- királyság őslakóinak tekinti – akiknek kései leszármazottjai szerinte – a mai magyarok.

Nagy örömmre szolgált dr. Modi tudósítása, mert megerősített nézetemben, amennyiben állásfoglalásunk teljesen egyező volt bizonyos meggyökeresedett, főként német forrásból származó helytelen felfogásokkal szemben.

Most már valamennyire tisztázódik előttünk a dolog képe.

Az eddig előadottakból ugyanis kitűnik, hogy a Turán név igenis reális valami, hogy a skythaság általánosságban ugyan nem turáni, de a skythaságban benne volt Turán és speciálisan a Turán királyság területén lakó skythák között ott szerepeltek a turáni hunok, akiknek leszármazottjaiként kell tekintenünk egyrészt Atila hunjait, másrészt a törzsnek ezekkel egyidőben

Indiába települt másik ágát, – a fehér hunok népét.

Hátra volna még, hogy a Turán szó jelentését is ismerjük.

Avesztai értelmezésben a Turán név, épugy mint a Hunu szó, ellentállót, valami olyas dacos ellentéteséget jelentett.

Egy kései pahlavi kommentár, a Vend. XIII. 110. hez adott megjegyzésben a „turán” szót olyas valami „betyárkodó” értelemmel magyarázza.

De reánk maradt a turánok egykori jelzője a betyár szavunkban is. Az Aveszta egyik legrégebb könyvinek a Vendidadnak mindjárt az I. fejj. 7. versében ott találjuk a „paityar”. szót az ellentétes törekvés jelzésére.

„És jött a betyár – mondja az idézett hely – és elrontott mindent.”

A dunántúli göcsej vidéki nyelvjárásban az avesztai írással egyező „pityár magyar szó bizonyos zabolátlan függetlenségben henyén élő kevély paraszt legényt jeient.

A turán név, különösen a vallási harcok után, átment az Avesztával szemben álló, illetve nem az Aveszta tisztább vallási elveit követő testvér nép jelölésére – és később ez a jelzés áterjedt az Oxustól északon lakó népekre, – míg a nyelvtudomány terén Max Müller és mások osztályozása után – már jelölte azokat a népeket is, amelyek nyelvtanuk szerkezeti törvénye alapján a tulajdonképeni Turán-földi nyelvcsaládhoz voltak sorozhatók. – És mert az ó-testamentom az Avesztával tart szorosabb kapcsolatot, jelenleg valahogy úgy áll a dolog, hogy a Turán törekvés például vallási területen jelzi (persze helytelenül) a két kijelentett vallással és pedig az Avesztával és az Ó-Testamentommal s így

az új testamentommal is ..... „ló azt a zavaros fogalomkört, amelynek henotheizmusa, sámánizmusa, természetimádata, esetleg fehér ló áldozása – minden vallásos törekvése.

Fejtegetésem éppen azt célozza, reá mutatni arra, hogy igenis az úgynevezett Turánok alap-népelemét képező skytha-hun fajú népek gondolatvilága volt az az értékes bázis, – amelyen keresztül a skytha-hun lelkületű Zarathustra átvehette onnan felülről az Aveszta tiszta, örökéletű próféciját, amely kijelentés egyben üzenet volt az Úrtól a féktelenségbe hajló skytha-hun népeknek.

Egy görög író munkájában azt olvassuk, hogy a skythák gazdagság, jólét és dölyf miatt romlottak volt le.

A folytonos háborúskodás megemésztette nemesebb tulajdonságaikat. Értékes hadi erényeik a préda háborúkban szinte elkopnak, kívülről ellenségek, belülről egyenlenségek szorongatják őket...

Amikor legnagyobb volt a szükség, küldötte a teremtő Úr a skytha-hun népekhez Zarathustrát – a földön élt próféták legnagyobbjai – és pedig Xanthus legrégebb és leghitelesebbnek látszó adata szirint 600 évvel Xerxes hadjárata előtt, vagyis a Ke.-i 1080-ik esztendő körül,

Zarathustra gyermekkorában mágus papoktól tanul.

De mihamar kevésnek bizonyul neki a mágusok tudománya. Nem elégíti ki később Káldea bölcselkedése sem. Nemesre törekvő lelke az értékes karakter mellé jobb sorsot és tisztább vallásos lelkületet kívánt népének.

Ugyanis a végtelen háborúskodás már-már elvadtá tette a jellemet, – s a kóborlás a skytháknak rossz természetévé kezdett válni és a vallás hovatovább külsőséggé merevedett, – homályt takarva a tiszta elvekre

Zarathustra egész életidejét a skythaság, illetve à bennük foglalt hun-faj megtérítésének szentelte.

A skytha vallást, melyet idegen népek a nyájasság, egyenesség és igazság vallásának tartottak, telíteni akarta a kijelentés tiszta hangjaival.

Justinius írja: „a skythák az igazságot nem tör-, vényben, de szívükben bírják.”

Az ókorban általánosan el volt terjedve a köztudatban, hogy a skytháknak vannak a legszebb törvényeik, ti. a sziv törvényei.

Zarathustra méltó reformátora akart lenni ennek a vallásnak. De viszont a skytha makacsul ragaszkodott mindig ősiségéhez, fegyveréhez és egyszerű vallásához.

Tudjuk, mi lett a kultur reformokat sürgető Anacharsis sorsa, megölte saját népe.

Azt olvassuk az Aveszta könyveiben, hogy Zarathustra és családja, régi hitük szerint, még a kaukázusvidéki Aderbeizsanban mutatott be áldozatot Ardivisura Anahytának.

Amikor 10 esztendei elvonulás után az Avesztában foglalt kijelentéssel és vallás reformokkal szerencsét próbál a kaukázusi Araxes-vidéki mágus papságnál – nemhogy híveket szerezhetett volna reformjának, de ameddig a mágus papság keze csak elért – óva intették feljebbvalóikat, így különösen Turán királyát és a mágus rendhez tartozó udvari papságot, nehogy hitelt adjanak Zarathustra reform-törekvéseinek.

Mikor látja Zarathustra, hogy a papsággal nem boldogul, – szól közvetlen Turán hun népének törzsfőihez, akik azonban féltve őrzik régi hitük esetleges megcsorbítását.

Ekkor fordul azután az Irán, illetve Baktria terü-

letén lakó hun testvéreihez, – a turán fenhatóság alá nem tartozó baktriaiak jobb megértéséhez. Irán ezidőben évi adófizetője volt a Turán- királyságnak.

A baktriai mágus papság áskálódása folytán Zarathustra itt börtönbe kerül, – de miután nyilvános nagy vita keretében meggyőzte a papságot, – ez időtől Vistaspa baktriai király lesz legfőbb támasza.

Turán fejedelme viszont haddal támadja meg emiatt Vistaspát.

És ezzel megindul egy új háború, – a régi testvér háború helyett egy igen-igen hosszú vallás-háború.

Váltakozó szerencse kíséri a hadakozókat. Közben Zarathustra tovább terjeszti tanait Mediában és születése helyén a kaukázusi Aderbeizsanban.

India bölcs papjaival is győzedelmes vitát áll ki. India ezidőtájt tér át a Veda vallásról a bensőségesebb brahmanizmus felé.

Vistaspa pedig az Aveszta vallását államvallássá tette országában.

Ügylátszik, egyes turáni hun törzsfők megértéssel hajlanak Zarathustra felé, mikép azt az Avesztában Yast 46., 12-ben is olvassuk Fryanával kapcsolatban.

Harminchét esztendő múlt el immár azóta, hogy az új tan igéi először hangzottak volt el. A még mindig hadakozó Arjaspával, Turán királyával szemben Vistaspa király döntő mérközést provokált.

Elkeseredett küzdelemben egyidőre a turánok győznek. A turánok lerombolják a tűz oltárait s a tűz lángjait a papok vérével oltják ki. A tűz oltárait őriző 80 papnőt leöldösik; Zarathustra is egy Tuxibaraturus nevű turáni hun harcos áldozata lesz, aki már kora gyermekége óta ellenséges indulattal viseltetett Zarathustra re-

formja iránt. Ezt az ellenséges indulatot az a körülmény teszi igazán érthetővé, hogy Irán, illetve Baktria hunjainál Vistaspa rendelkezése folytán kötelezővé vált az Aveszta vallás elfogadása, míg Turán hun népe királyuk ugyanegy elvi álláspontja folytán szabadon állhatott annak ellent.

Az új harcokban a végső győzelem mégis csak Vistaspáé marad. Arjaspa elesik és Turán hadseregének egy jó része, mely Baktria területén tartózkodott, fogságba kerülven, felveszi Zarathustra reformált vallását.

Turán bizonyos területe ezután egyidőre Irán fenhatósága alá kerül, – de Turán északi vidéke még hosszú ideig dacol.

A szerepet, melyre hivatott, hogy a világosság-nak erős kezű hordozója legyen, Turán kiadta teljesen kezéből és ehelyett kardot fogott a másik kezébe is.

Azt látjuk a további történet folyamán, hogy Baktria felszívja a turánság szellemi erejét, értékét, – s ezzel magát megerősítve, – az Irán árjaságába beékelődött kis Baktria hun népe egyúttal az árjaságnak vált hatalmas védbástyájává.

Az Aveszta Yescht. XIX. 86., 99. helyein azt olvassuk ugyanis, hogy Vistaspa, Baktria királya erőszakkal. magáé-vá-iette .a turáni hunok törvényét s fegyveres erővel igyekezett annak országában érvényt szerezni. Egyszóval Vistaspa baktriai király Turán bizonyos területével megnövekedett országában a skytha-hun törvényeket teszi kötelezővé.

És Irán növekedett, Turán pedig szétszóródott.

Míntha kiejtette volna egyidőre kezéből az Isten Turán dacos népét, mely azzal, hogy elhárította magától, hogy e világ világosságának hordozója legyen, magára

vette a turáni nagy átkot, – mely kíséri folyton ma is hosszú vándor útján.

Történetünk itt kétfelé válik.

Egyik irányban látjuk haladni a hosszú harcokban meggyengült nyugtalanabb turáni elemet, míg másik irányban a baktriaiak, illetve Cyrus hódítása óta az Irán árjasága keretében látens szereplő hun nép (Vistaspa népe), kezében az Avesztával indul el hódító útjára.

Mert úgy áll a dolog, hogy ettől az időtől kezdve Baktria, illetve Irán története csak keret marad az Aveszta történetéhez.

Az Aveszta útjának megrajzolását mellőzve, most a turánságot fogjuk követni a maga további útján, kiemelve a kapcsolódásokat, ahol és amikor Turán népe ismét szoros érintkezésbe jut Baktria hun-fajú népével és Zarathustra vallásával. Mert igen érdekes dolog annak megfigyelése, hogy az Isten keze által irányított sors miként rostálja ki a népeket – s a rátermettebb elemet hogyan viszi közelebb a neki szánt kijelentéshez, – ez esetben az aveszta tiszta vallásához.

A Turánok megszervezett birodalma a Ke.-i IX-ik századtól kezdve a széthullás állapotát mutatja. De azért részeiben is hatalmas maradt.

A skythák kihasználva a médeknél keletkezett zavarokat, a Ke.-i hetedik században közel 3 évtizedig tartó uralmat gyakorolnak a médek fölött.

Az Indiába lejutott, Budha törzsét és népét alkotó skythák egyik csoportja nyugatfelé elvonulva, Syrian át Palesztinába nyomult.

Herodotos adata szint a Ke.-i VII-ik század elején Nekhó egyptomi király ellen indul egy skytha csapat, – azonban jó részük ott reked és megtelepszik Palesztina

területén, Galilea vidékén, Scythopol nevű városukat alapítva a Táborhegy alján, Nazareth szomszédságában.

A skytha mégis csak saját területén marad igazi úr.

Cyrust, amikor Baktria meghódítása után skytha területre merészkedett, a skytha-hunokhoz tartozó massagéták, akik később Atilla népének egy részét alkották, – Dáriust pedig az Al-Duna mellékén lakó skythák (fajlag hozzájuk tartoztak az e vidéken lakó dákok, géták) verik meg.

A skythák semmisítik meg a görögök baktriai uralmát és a skythák segítségével jut hatalomhoz az általuk átítatott úgynevezett párthus birodalom.

A párthusokra vonatkozólag bizánczi és görög forrásokból igen értékes megállapítások jutottak birtokunkba. Ezek szerint a görögök által Sesostris néven ismert II. Ramses Fáraó (az Izraeliták sanyargatója), akinek felesége a khita, másképen hykszosz (skytha – cheta – chun) királynak a leánya volt, az Ázsiában és Európában vezetett diadalmas hadjárata idején skytha földön 15.000 vitéz ifjút választott ki, akiket azután Perzsiába telepített át. A perzsák „skyiháktól elpáholtnak” „párthusoknak” nevezték el őket. Ez a párthus nép. Ruházatuk nyelvük törvényeik némi módosulással a skythákéval volt egyező.

Az egykor egyesült hatalmas Turán királyság harciasabb népeleme messze észak-felé tolódott el, míg az ősi vallás mágus papi rendje köré csoportosult törzsek közvetlenül Kína északnyugati határa mentén helyezkedtek el, beékelődve itt-ott kínai területekre is. Az előbb említett északi hun törzsek területén az úgynevezett hiungnuk alkotnak erős birodalmat, viszont a délibb területeken lakó testvér hunfajú népek a skytha-hunok jue-tsi

avagy jue-ti nevén válnak előttünk ismeretessé, akiknek egyik ága volt a vusun, illetve ennek megint csak egy oldalága, a jetha, azaz a fehér-hunok népe.

A vusunokra vonatkozólag, főként a kínai krónikák alapján Wylie, Howorth, a japán Kurakichi Shiratori, az angol Kingsmill és Parker közölnek értékes adatokat.

Kingsmill az Avesztában és pedig Zarahustra idejében (Ke. 1000 körül) szereplő hunu-sunu néppel azonosítja a vu-sun-okat.

Parker, a kínai nyelv és történelem egyik igen komoly tiúvára viszont a magyarokkal azonosítja a vusunokat (Chinese Recorder 1885. XVI. p. 84).

Igen érdekes a vusunok eredet mondája, amely anyai ágon a hiungnu néppel való rokonságukat bizonyítja. Ugyanis a hiungnuk senyü-jének (fejedelmének) két gyönyörű leánya volt, akiknek a kezéért sokan versengtek. Atyja azonban a még gyermek leányokat nem adta oda egyikhez sem, hanem egy rejtett helyen levő várba vitte fel őket, ahol megfelelő élelem hátrahagyásával bezárta oda a leányokat. Egy bizonyos idő múltán, – csodálatos módon – egy farkas ábrázatát viselő szellemi lény jelent meg naprol-nàpra a várfal alatt. Farkasok módjára üvöltött állandóan, majd keresztül hatolva a zárt kapukon, megbarátkozott a leányokkal és egyszer csak azt vették észre, hogy a fiatalabbik leány közel jövőben gyermeknek fog életet adni. Tőlük szaporodott el azután a vusunok rettenhetetlen bátor népe.

A farkas monda megismétlődik még egyszer (Seiki 123. fej.), amikor is a kínai forrás szerint az egyik megölt vusun királynak a pusztába kitett gyermekét egy

holló és egy farkas nevelik fel.

Nagyon kedves dolog egy a Ke.-i 2.-ik század elején kínai nyelven írt ballada, amelyet egy fiatal és szép kínai hercegnő írt volt annakidején, akit a Turán vidékén lakó, már idős vusun fejedelemhez (khán-hoz) adtak feleségül.

A bájos költemény szomorú hangulata a hun király reá nézve örömtelen környezetét megkapó szavakkal ecseteli.

A költemény magyar fordítását a következő sorokban tudom visszaadni:

The Chine R. XXIV.

A Vusunok királynéja.

Idegennek jegyzett el népem engem
 És elküldött messze, messze,
 Idegen világba,
 A vusunok népének egy
 Messze országába,
 Ahol a királynak hitvestársa lettem.

Sátor alatt töltöm bús szomorú életem
 És a kőfal hely'tt szolgáló
 Szőnyegek kárpitja
 Bús szomorú panaszomat
 Nem verheti vissza. . .
 Csendes zokogásom magamba temetem.

Hus az eledelem, kumisz az italom,
 Szivem pedig majd megszakad,
 Mert csak gondolkodom:
 Rég nem látott szép hazámat
 Vajh mikor láthatom ... ?
 – Tán sohase, soha, – talán soh'se látom.

Mért nem válhat daru-madár énbelőlem,
 Hogy sebes szárnyakra kelve
 Repülhessek tova
 Tul felhők s hegyeken átal
 Szépséges honomba ...
 – Tudom, hírt nem hallanátok soha én felőlem.

Az északi ősi településű hiung-nú (hun) nép retentő küzdelmeit Kína, – valamint a hiungnúktól idők folyamán elkülönült, velük azonban rokonságban álló egyes törzsek ellen a kínai krónikák idevonatkozó bőrséges anyaga eléggé áttekinthetően tárja elénk.

A hiung-nu-hunok népe a kínai Kanszu vidékén elvegyült a különben is rokon északi kínai néppel. A hunok uralkodó háza már a Ké.-i második évezredben testvértörzsnek tartotta magát a kínai uralkodó házzal. Különösebb nyomatékkal hangsúlyozták ezt a testvéri kapcsolatot a kínai Han-dinasztia uralkodása idejében és pedig éppen az uralkodó házzal kapcsolatban.

A kínai krónikák északnyugati határa mentén már a Ke.-i 3-ik évezredben is jelentős szerepet játszott a kínaiak által híung-nú-nak nevezett, tulajdonképpen a skythák (hunok) csoportjához tartozó ős-turáni nép.

Ezekhez települnek át a kaukázus vidékéről – a transzspai területen át a Ke.-i XIII. század körül azok a skytha-hunok, akik az egységes nagy Turán- királyság keretében is megkülönböztették magukat északi testvéreiktől. Ezek a törzsek egyes mongol fajtákkal keveredve, mutattak ugyan bizonyos mongolos jelleget, – alap karakterük azonban mégis csak a skythánakis nevezett hun faj külső és belső jellegzetes vonásait tükröztette vissza.

(Japán hagyomány szerint a japán nép mongol eleme, illetve a hiung-nu vezérekkel Japánba betelepült, mongolok közül való volt Dsengisz-khán, a nagy mongol hódító. Eredetileg Yoshitsuna volta neve (szül. 1159) és fiatalabb féltestvére volt az első Shogunnak, Yoritomónak, a japánok Napóleonjának (1147-1199). Ő segítette meg Yontomöt a Tiara család ellen viselt harcában, amikor is az elért sikerek miatt az idősebb fivér féltékenykedni kezdett reá s ezért idejében elmenekült Japánból, át Ázsia földjére Turkesztánba, ahol azután a mongol és tata (tatár) nép megszervezésével Dsengisz-khán néven vált nagyon is ismeretessé.)

Akár egymásközt, akár a kínaiakkal kötöttek a hiungnu hunok megállapodást, – a szerződést megpecsételő esküvésnél használt, fehér ló véréből és borból elegyített áldozati italt egy úgynevezett Szent-karddal keverték meg. Ez a kard a hatalom jelképe is volt egyben és ha valamely más törzsnek a birtokába jutott, mintegy az isteni akarat megnyilvánulását látták benne, mely akarat a szóban levő törzs vezérszereplését időszzerűnek látja.

Ez a kard megfordult közben az indiai (jue-tsi) hunok, sőt a fehér hunok kezén is, majd pedig a segítő csapatok révén Atillához kerül ez a kard, amelyet valami okból a földbe rejtettek volt el, megsebezte egy pásztor tinájának “a lábát. Az égi meteorból kovácsolt különös mivű kardot, amelynek megtalálásáról Atilla álomban előre tudomást szerzett, a pásztorfiu Atillához juttatta el, aki ráismert a kardban Hadúr elveszett kardjára, (a XII-ik század elején élt Calanus pécsi püspök írása szerinti Atilla a skythák egyik legyőzött királyától szerezte meg ezt a kardot.)

Szt. István királyhoz az Atilafi Csabának a magyarsághoz csatlakozott népe révén került át a kard és Szt. István király kardjának neveztetett. A koronázási szertartás közt szereplő „nap felé vágás” ezzel a karddal történt hosszú ideig.

A Ke.-i X. század körül folyt és a turáni hunokra nézve oly szerencsétlen kimenetelű vallásháború után iráni fogságba jutott turáni törzsek részben önként, részben kényszer útján elfogadták az iráni Zarathustra-féle vallás reformot.

A Ke.-i VI. század végén, amikor Cyrus perzsa király elfoglalja Baktriát, illetve Észak-Íránt, a hun-fajú törzsek már nem játszanak Iránban szerepet. Minthogyha kiszabadították volna magukat ebből a reájuk nézve kényszer helyzetből. Több nyomós érv bizonyít amellett, hogy ezek a hódolt turán-fajú törzsek, elvonulva innen, – a tibeti és az északindiai hegycsoportok közé ékelték be magukat és pedig azon a területen, ahol Buddhának az árja indiaiakkal szemben teljesen idegen turán-fajú népe, az úgynevezett sáka-szittyák (skythák) tűntek volt fel ugyancsak a Ke.-i VI.-ik század végén, tehát ugyanakkor, amikor Baktria vidékéről szemünk előtt tévesztjük az ott egykor kényszerrel betelepített turán-fajú hun népek zömét.

Govindasharia Svámin hindu tudós „A Mazdaizmus a Vishunizmus megvilágításában” c. munkájában Buddhára vonatkozólag azt mondja, hogy: „Buddhavalószínűség szerint Iránból érkezett Indiába, sőt hogy maga is egy iráni volt, ahogy ezt az adatok igazolni látszanak.

Mi tudjuk most már, hogy mit jelent ez a kifejezés: iráni. A jelen esetben Irán területén lakót jelent, – de nem egyúttal árját. Ugyanis az Iránba betelepült, illetve

betelepített turán-fajúakról lehet csakis szó. Ezt igazolja több számottevő adat.

Beal püspök, a kínai nyelv professzora Londonban, „Hiuen-Tsiang” c. munkájában határozottsággal igazolja, hogy a Buddha korában Indiában nagy szerepet játszó nyolc rokon törzsből álló államszövetség egyike a Buddha, törzse volt, viszont egy másik törzs, a Vaisaliak törzse amelyről a „turáni Kaniska indo-skytha király udvari költője” által írt egyetlen Buddha életrajz igen szépen emlékszik meg, – ezek a Vaisaliak, a kínai kútfőkben mint jüeti-jüetsi (hun fajú) népek említetnek állandóan.

A jüe-tsi népekről viszont bőséges adatok állanak rendelkezésre, többek közt Stein Aurélnak Akadémiánkon tartott székfoglalójában is, – amelyek határozottsággal igazolják, hogy a jüetsi törzsek ugyanegy faj voltak a fehér-hunokkal.

A Turán birodalom szétbomlása idejében Ke-i 800 után az egykori Turán királyságot alkotó népelemek, – így a skytha-hunok a különféle hiung-nú – hun törzsek nagyobb számban nyomulnak be az ekkor már jelentős műveltséggel bíró kínai birodalom területére.

A kínaiak csak évszázadok múltán birják ellen-súlyozni folytonos hódító törekvésüket, amikor is okos politikával a hun népet játszák ki a hunok népe ellen és hosszú harcok után lerázzák végleg a hun nép veszedelmes igáját.

De ez alatt az idő alatt Turán fogékony lelke telítődik sok minden eltanult széppel és jóval, viszont a maguk karakterének nyomai Uigy.külünäseri a. művészi ízlés és vallásos felfogást illetőleg, ők is ott hagyják Kínának velük keveredett népe körében.

Daczára, hogy valamikor a skytháknak voltak a

legszebb törvényeik és ugyanúgy vallásuk is a legszebb volt, a szív bensőséges vallása lévén, – úgylátszik mégis, hogy a harci dalhoz szokott turán-harcos számára egyelőre magas röptűeknek bizonyultak Zarathustra felfelé törő himnuszai.

Ezt az áthidalást bizonyos művészi megtermékenyülés volt hivatva náluk elvégezni. – Tényleg, az a művelődés, művészet és gondolkodás, amit Kína gyakorolt Turán népére, sohase kopott le róla, sőt mint értékes gazdagodását viszi magával új otthonai felé.

A hunok folytonosan harcban álló erőteljes népelemével szemben a Ke.-i III-ik század elején megépíti Kína az észak felől kb. 2000 kilométer hosszúságban óriási hegyek ormain húzódó nagy kőfalat. – Hegyek ormain húzódó kőfalat egy lovas nép ellen!

Kínai hagyomány szerint a hunokkal folytatót háborúban ejtett hun foglyokat alkalmazták főként a fal építésénél. Hun karok szij-izma építi meg tehát a világ leghatalmasabb erődítményét... A munka befejezte után, amely tizenegy esztendőn át tartott, 50-50 ezer ember váltakozó éjjel-nappali munkájával, az építető Csin Kínai császár, akiről kínát Csin népének nevezik, fel akarta áldozni a falak mentén az építő munkásokat, – hogy szellemüket odakösse őrizőkül a hatalmas erődítmények mellé. De nem merte mégsem végrehajtani tettét, hanem úgy oldotta meg a dolgot, hogy egy férfit, akinek „száz-ezer” volt a neve, áldozott fel simbolum-képen. A férfi menyasszonya mikor megtudta vőlegénye sorsát, megátkozta a császárt. A császár a leány vigasztalására, ott, ahol a nagy fal a tengerhez nyúlik le, a közeli kis szigeten egy több emeletes templomot építtetett gyönyörű virág-parkkal körülvéve, – hogy vőlegénye szellemével

a templom csendjében találkozasson. Azonban a leány, amikor a császár a templom magas erkélyéről a pompázó tájat mutogatta meg neki, kiszakítva magát környezetéből, a sziklacsúcson épült templom erkélyéről levetette magát a tajtékzó tengerbe, – hogy szelleme egyesüljön vőlegénye szellemével.

A Ke.-i il.-ik század végétől kezdve a Kína területéről kirekesztett és tovább kiszoruló turáni népek új neveikkel kerülnek elénk. így pl. a skytha-hun faj egyik ágának kínai új neve a már többször emiített Yüe-tsi-k népe. A hunoknak az a része viszont, amely részben meghódolva még jó ideig Kína szomszédságában és területén és pedig Kanszu vidékén maradt, – úgynevezett jetha, efthalita avagy fehér-hunok népe néven tűnnek későbbb elénk.

Azok a hunok, akik ellen Csin császár a kínai nagy falat emeltette, a birodalmukban (Ke. 57-ben) keletkezett belviszályok következtében északi és déli hüntörzsekre különülnek el. A szétmorzsolódás kb. 100 évig, Ku. 46-ig tart. Ezek a délfelé elkülönültek azok, akik az Ahura-Mazda népe, a baktriaiak által Ugra-Mainyu, azaz ellentétes szellem követőinek nevezettek. Ezek az „Ugarok” népe. További elkülönülésük szerint a tíz folyónál települtek északi „On-ugor”- és a kilenc folyónál települtek az úgynevezett „tokuz-ujgur” népre osztottak.

Ezek közül kerülnek ki idő múltával a hunok és a magyarok népét alkotó törzsek jelentékeny része. Az ő területükről – különféle mongol és tatár fajtákkal keveredve – indulnak hódító útjukra a hiung-nukkal rokonságban álló turkok, – a kínai elnevezés szerint tu-kiu népek és ugyancsak kínai elnevezésük szerint a juan-juanok, azaz avarok népe. (Az úgynevezett álarok,

a sok mindenféle népet magába olvasztó avaroktól abban különbözött, hogy több volt közte az igazi hun elem (főtömegében hiungnu-hun) és így közelebbi vonatkozásba kerülnek a hun-magyar fajta törzsekkel.)

Ugyancsak közülük kerülnek elő a szeldsuk türk (hunfajú) és oszman-turkok népe, – India nagy Mahmudja és népe s az indiai mogul fejedelmek és népeik. A hunfajú népek Ke. 200-tól kezdve Ku. 93-ig, a kínaitól szenvedett döntő vereségük idejéig, a Bajkál tó tájáról és az Altaj vidékéről állandóan nyugati irányba és pedig az Irtisz folyóhoz és az Ural-hegyekhez, sőt, azontúl is, a Káma vidéke felé özönlenek, – aholis új elhelyezkedésük következtében egészen megváltozik az Altaï és az Ural-hegység néprajzi tere. A finnel rokon népek keleti ága, amely lenyulott ez időben az Ural aljáig, – feljebb szorul. A finnek idő múltával a Balti tenger felé nyomulnak s a sármaták a déli orosz pnszcaságokon helyezkednek el.

Az Altaj és Ural hegység vidékét ebben az időben és pedig a Ke. II.-ik század közepétől elsőben a kínaiak és hiungnuk által a kínai szomszédságból elüldözött jüe-tsi hunok árasztottak el, – majd pedig a hiungnu törzsek, és pedig előbb az északi onugür, később a déli tokozujgur ág, akik ott a Ku.-i II.-ik századtól kezdődően erős finn-vogul-osztják hatással kerülnek szembe.

európai történetírók legrégebb adatai a Ku.-i II.-ik század elején már a Káspi tó fölött levő hazájukban emlékeznek a hunokról. Egy csoportjuk nyugat felé haladva az Ural vidékén megtelepül, akik itten a finnel rokon népekkel kb. 450 esztendeig laktak együtt, részben a tőlük elfoglalt, vagy velük szomszédos területeken. A finn, vogul, osztják stb. nyelvek főként ebből a kor-

ból voltak hatással a magyar fajtájúakra, – bár érintkezett ez a két népcsoport már régebb idők óta, hisz a Ke.-i évezredekben szomszédok voltak, sőt a hatalmas hun birodalommal szemben gyakran függő viszonyba kerültek.

A hunoknak eme finn-vogul népek szomszédságában települt és velük elvegyült törzsei képezték később a magyarság népének egyik alkotó elemét, az úgynevezett Ural-Volga vidéki ágát, – míg a másik fő alkotó elem az indiai nagy hun birodalom összeroppanása után indiai területekről szegődik hozzájuk és pedig amint majd Játni fogjuk, a kínai Kan-szu vidékről Indiába lejutott egymással egy testvér jüe-tsi és vusun (fehér-hun) törzsek képviselőiben.

Csupán megemlítem, de tárgyalása most teljesen kiesik témakörömből, – hogy az Ural és Altáj vidéki mai kipusztuló turán-fajú népek, mint a ma már csupáncsak 5, – illetve 20.000 lélekszámot kitevő vogul; illetve osztják nép, egy igen-igen régi időbea közj nyelvterületet képeztek azokkal a turán-fajú népekkel, akik az árjáknak Indiába költözésejelőtt India ősi turán-fajú és nyelvjárásj népétalkották és a Tigris-Eufrates folyamvidék őstelepülésű turán fajú népével, és ugyanúgy Arménia ősturáni lakosságával.

Innen van ős szókészletünk kapcsolódása eme népek ősi szókészletével, – a sumirokéval és India nem árja fajú kb. 160 milliót kitevő turáni lakosságának a szókészletével.

Amikor Ke. 165-ben a kínaiak által részben kínai területekről kiszorított úgynevezett jüe-tsi népek a hiungnuk támadása elől nyugat felé tódultak, útjába kerülnek a hiungnuk elől már előbb nyugat felé vonulásra kény-

szerűlt különféle törzseknek. A hiungnuk a jüe-tsi hunnépet, – ezek viszont az útjukba akadtt sáka-skythákat szorítják lejjebb dél felé és Ke. 140 körül a sáka-skythák, utánuk nemsokára a jüe-tsik és pedig a nagy-jüe-tsik már Baktriában vannak. Ezek út megdöntik a görögök baktriai uralmát, – elfoglalják Baktriát és Ke. 126-ban birtokukba jut ennek fővárosa Balkh is. Innen aztán tovább terjeszkednek le India Jelé, Badaksán hegyein, a Hindükuson, a Karakórum-hegyszorosokon át le a Perzisz melletti Kan-szu tó (ma Hamun tó) mellé és az indiai Pandzsáb (öt folyó köze) vidékére, majd le az Indus folyó völgyébe, egészen Gudsarátig.

Ettől az időtől kezdve közel hét századon át, Baktria, Elő-India s Hátsó-india északi része Turán egykori népének, a kínaiak által jüe-tsiknek és efthalitáknak nevezett hun-fajú népek hatalma alá került.

Ezt az uralmat a jüe-tsiket közvetlenül megelőző hódítók és pedig a velük ugyancsak rokon sáka-skytha nép indiai és kashmir-vidéki uralma után India indó-skytha hódoltságának is szokás nevezni.

A jüe-tsik birodalma, mely keleten a bengáliai öböltől Radzsputáná és Panzsábon, továbbá Kashmir országon át nyugat felé egészen az arábiai tengerig, itt Perziszig terjedt, – magában foglalva Balucsisztánt, Afganisztánt és észak felől Baktria területével az Oxus vidékét, – ez a hatalmas birodalom virágzását élte alattuk.

Baktria területén kezdetben,5 jüe-tsi törzsfő uralkodott. Ezek egyike a Turuska törzsből való Kusán fejedelem legyőzi a többi Törzsfőket Ke. 25 körül és uralmát kiterjeszti Baktria és India összes skytha-sáka-és jüe-tsi hódoltság alatt levő területére. Birodalmát

mesés fényel árasztja el. Különösen hatványozottabb formában történik ez Kaniska, Huviska és Juska királyok alatt, akik a turán-fajú sáka-jüe-tsi törzsek közvetlen előzetes indiai uralma idején ott meggyökereztetett Buddha-vallást, mint a testvér sáka-szittyia nép vallását, eddig nem létezett módon felvirágoztatják. Maga Buddha is a Sáka-nemzetségből származott királyfi volt és Buddha vallásától nem idegenkedett a skytha-sákákkal rokon jüe-tsi nép sem és így természetes módon lehettek ők az indiai buddhista vallás patrónusai. Különben türelemmel viselteitek India helyi vallásos nézeteivel szemben is. Kaniska pl. igen sok szentélyt és klostromot emeltetett Indiában, köztük a legszebb buddhista építészeti emlékeket. Ő hívja össze azt a zsinatot is, amelyen a Buddha vallás ugznevezett Tripitaka-kánonja végleges megállapítást nyert. De viszont Kaniska viszi be a Zarathustra vallás brahminjait (papjait) Indiába, megnyitva ezáltal az indiai helyi vallásoknál és az Aveszta vallásnál erősen szembeötlő kölcsönös hatás időszakát.

A turán hódítók befolytak India életébe, úgyannyira, hogy annak külső és belső struktúráját jelentős módon és marandólag megváltoztatták. Fejedelmeik az irániaktól átvett Sahnán-sah, királyok királya címet viselték. Érmeiken még ott találjuk a görög-baktriai kultúra hatása-kepen a görög felírásokat is.

Ugyanígy átvettek vallási területen is bizonyos elemeket a görög vallásból, a buddhizmusból és India helyi vallásából, – a hinduk brahmanizmusából, kiegészítésképen a maguk ősi duális, úgynevezett Mazdayasnan vallásához, amely vallás időközpen, ti. a reform után, a Zarathustraizmussal is megbővült volt. Így nyert erős tápot Mithrának, a nap, azaz a fény géniuszának tisz-

szerűlt különféle törzseknek. A hiungnak a jtüe-tsi hunnépet, – ezek viszont az útjukba akadt sáka-skythákat szorítják lejjebb dél felé és Ke. 140 körül a sáka-skythák, utánuk nemsokára a jüe-tsik és pedig a nagy-jüe-tsik már Baktriában vannak. Ezek út megdöntik a görögök baktriai uralmát, – elfoglalják Baktriát és Ke. 126-ban birtokukba jut ennek fővárosa Balkh is. Innen aztán tovább terjeszkednek le India felé, Badaksán hegyein, a Hindükuson, a Karakórum-hegység rosokon át le a Perzisz melletti Kan-szu” tó (ma Hamun tó) mellé és az indiai *Panzsáb* (öt folyó köze) vidékére, majd le az Indus folyó völgyébe, egészen Oudsarátig.

Ettől az időtől kezdve közel hét századon át, Baktria, Elő-India s Hátsó-India északi része Tarán egykori népének, a kínaiak álta! jüe-tsiknek és efthalitáknak nevezett hun-fajú népek hatalma alá került.

Ezt az uralmat a jüe-tsiket közvetlenül megelőző hódítók és pedig a velük ugyancsak rokon sáka-skytha nép indiai és kashmir-vidéki uralma után India indó-skytha hódoltságának is szokás nevezni.

A jüe-tsik birodalma, mely keleten a bengáliai öböltől Radzsputána és Panzsábon, továbbá Kashmir országon át nyugat felé egészen az arábiai tengerig, itt Perziszig terjedt, – magában foglalva Balucsisztánt, Afganisztánt és észak felől Baktria területével az Oxus vidékét, – ez a hatalmas birodalom virágzását élte alattuk.

Baktria területén kezdetben,5 jüe-tsi törzsfő uralkodott. Ezek egyike a Turuska törzsből való Kusán fejedelem legyőzi a többi Törzsfőket Ke. 25 körül és uralmát kiterjeszti Baktria és India összes skytha-sáka-és jüe-tsi hódoltság alatt levő területére. Birodalmát

mesés fényel árasztja el. Különösen hatványozottabb formában történik ez Kaniska, Huviska és Juska királyok alatt, akik a turán-fajú sáka-jüe-tsi törzsek közvetlen előzetes indiai uralma idején ott meggyökereztetett Buddha-vallást, mint a testvér sáka-szittyia nép vallását, eddig nem létezett módon felvirágoztatják. Maga Buddha is a Sáka-nemzetségből származott királyfi volt és Buddha vallásától nuin idegenkedett a skytha-sákákkal rokon jüe-tsi nép sem és így természetes módon lehettek ők az indiai buddhista vallás patrónusai. Különben türelemmel viseltettek India helyi vallásos nézeteivel szemben is. Kaniska pl. igen sok szentélyt és klostrot emeltetett Indiában, köztük a legszebb buddhista építészeti emlékeket. O hívja össze azt a zsinatot is, amelyen a Buddha vallás ugznevezett Tripitaka-kánonja végleges megállapítást nyert. De viszont Kaniska viszi be a Zarathustra vallás brahminjait (papjait) Indiába, megnyitva ezáltal az indiai helyi vallásoknál és az Aveszta vallásnál erősen szembeötlő kölcsönös hatás időszakát.

A turán hódítók befolytak India életébe, úgyannyira, hogy annak külső és belső struktúráját jelentős módon és marandólag megváltoztatták. Fejedelmeik az irániaktól átvett Sahnán-sah, királyok királya címet viselték. Érmeiken még ott találjuk a görög-baktriai kultúra hatása-kepen a görög felírásokat is.

Ugyanígy átvettek vallási területen is bizonyos elemeket a görög vallásból, a buddhizmusból és India helyi vallásából, – a hinduk brahmanizmusából, kiegészítésképen a maguk ősi duális, úgynevezett Mazdayasnan vallásához, amely vallás időközpen, ti. a reform után, a Zarathustraizmussal is megbővült volt. így nyert erős tápot Mithrának, a nap, azaz a fény géniusának tisz-

telete is. Különben ez a vallási összetevődés volt az a talaj, amelyből Turán és Baktria, majd a régi Irán területén a Skythiánus által alapított, utóbb Mani által kifejlesztett (Mani Turkesztánban nyerte kijelentését), főként – a keresztyénséget: és Aveszta-vallást összeegyeztetni akaró új vallás, az úgynevezett manicheizmus kisarjadzott.

Belső meghasználások szításával, – ahol a hun a hunt pusztította, – a Ku.-i 1. század végén sikerül a kínaiaknak legyőzniök a hkmgnu-hiui népet, akik a jüe-tsik után szintén nyugat felé vonultak el. Belőlük más rokon népekkel vegyülve szerveződik meg a Balambér, illetve az Attila-féle hunok hadereje.

Ugyanis Kínában a Ku.-i 350-ik év körül kezdődő új uralom idején a iokuz-üigur-hunok, akik az északi hiungnuktól települtek volt át egykor a jue-isi maradékok közé Kínának – Kanszu-vidékére, – most kimcne: külnek hódítóik, a kínaiak fenhatósága alól. Egy részük a már régebben (Ku. 93-ban), az Irfisz-Ural vidékére települt on-ujgur-hunok után költözik és a IV-ik század végén az Ural és Kaspi-tó vidékén megszerveződik belőlük és pedig az on ugarok és tokozujgurok egyesült népéből), azután a volt massa-géta hunokból és mongol fajta népekből az úgynevezett fekete-hunok hadereje. Útközben egyre több apró saját és idegen fajú népet szedve fel magukba, lejutnak az Ural-Volga alsó folyásának a vidékére, amikor is Balambér vezérlete alatt átkelnek a Volgán és rövid idő alatt (377-ben érkeztek ugyanis a középső Dunához) eljutnak Pannóniába, a mai Magyarország területére, ahol a régi dák-géta s jazyg (jász) (skytha – jüe-tsi fajú) rokon népek egykori területén megalapítják a nyugoti hunok nagy

birodalmát. Atilla fejedelmi címében magát a hunok, médek és dákok királyának mondja.

Hirti professzor, akaciérnjánk tiszteletbeli tagja, a kínai nyelv egyik legalaposabb ismerője, Radloff orosz turkológussal egybevetette a kínai átírásból ismert hiungnu szavakat az ó-török egyezésekkel és ez alapon megállapította az ismert hiungnu fejedelmi családfának a magyar túróczi-krónikából ismert Atilla-családfájával való egyezését úgy egyes nevekre, valamint az időrendre vonatkozólag is.

Viszont Schiratori japán-tudós ezzel a kérdéssel foglalkozó munkájában a kínai átírásban ienmaradt ősi hiungnu szavak nagy részéi a magyar megfelelő szavakkal egybevetve rejteítette meg.

A Ku.-i V-ik század elején a hiungnuk régi lakóhelye felől egy más nép nyomul előbbre, a kínai elnevezések szerint a juan-juanok, az avarok népe, akik az Ural hegység, az Altáj és az Aral-tó között szétszóródott egyes hun törzsekből közben hatalmas néppé fejlődött úgynevezett eiiithaliíákai, avagy fehér-hunok népét (a vusunokat) délfelé vonuini kényszerítették, akikekkor állandóbb módon települnek meg Transoxániában és ahogy Dr. Modi is mondja róluk, Ku. 448-ban már mini az oxus-meuüi medencében kialakult hatalmas hun birodalom megszervezőiről kapunk értesítési, akik azután mint ahogy már említettem is, átlépik Baktria határát és Baktrián keresztül betörnek Indiába és kb. 3 évtizeden át tartott háborúskodás után Toramána hun királynak Skandagupia indiai király fölött aratott győzelmével beveszik Pataliputrát és a rokonfajú indo-skythák és jüe-tsi népek birodalmának határain belül egy hatalmas, mintegy 30 államból álló birodalmat alapítanak Ez any-

nyival történhetett könnyebben, mert a jüe-tsi törzsek ez időben egymásközt is háborúskodtak, – ugyanis a kusán jüe-tsi uralkodó-ház uralmát Baktria és India fölött egyidőre a Kínából Tibeten át Kashmir felé előre nyomult úgynevezett kis jüe-tsik népe vette át és pedig a Baktria területén uralomra jutott egyik jüe-tsi fejedelem vezetése alatt.

A fehér hunok azonban egykettőre leigázták őket is és uralmukat kiterjesztették az indo-skythák és jüe-tsi hunok volt baktriai és indiai birtokainak legnagyobb részére, sőt azokra a területekre is, amelyeket a IV-ik és V-ik században az ind Gupta család visszahódított egyidőre a kusán jüe-tsi fejedelmektől, – úgyhogy velük, a fehér hunokkal szemben pl. a Kusán uralkodó-ház az Indus mentén kényszerült összébb szorulni, – noha így is tizenkét fejedelemség fölött uralkodott.

Ez a folytatólagos szerepe a turán-fajú népeknek India életében és pedig a Ke.-i VI-ik századtól a Ku.-i VIII-ik, illetve folytatólagosan a Ku. XIX. század végéig jelentős módon kötötte le a maga számára a vezérszerpet Indiában. És míg a Buddhával foglalkozó irodalom a vallásos irodalom területén okozott nagy átalakulásokat, a későbbi turáni foglalók, így a már emiített Kaniska király jüe-tsi népe, továbbá a fehér-hunok, majd¹ a turkok, Észak-India népies költészetére gyakoroltak' igen jelentős hatást. Ez a hatás a Ku.-i XI-ik század elejétől kezdődő újabb hun-turk betelepüléssel fokozódott is. Elegendő, hogyha csak Mahmudra (Ku. 1000), a Sahname megiratójára, vagy a nagy Akbar-ra, – avagy unokájára, az agrai gyönyörű emlékmű építőjére, Sah-Jehan-ra gondolunk...

Egyidőben, amikor Indiában a fehér hunok intéz-

ték első betöréseiket, Európában a nyugati hunok fölött Atilla, Mundzuk fia, a nagy Nimród unokája uralkodott, akiről viszont szent Epifánios egyházatyja azt írja, hogy: „ez a Nimród, a fekete Kusnak volt a fia, akit Zoroastresnek hívtak a görögök és aki keletre költözvén, a baktriai Hunniában uralkodott egykor, alapítva itt a baktrók városát, ahonnan elterjedtek volt mind a csillagászatnak, mind pedig a mágianak ama tanai, amit Nimród fedezett volt fel régen és amit némelyek Zoroastresről mondanak.”

Ennek a Nimródnak volt Atilla király távol unokája, aki a hagyományok szerint Árpád fejedelmünk atyjában, Álmosban öltött újból testet s akinek törzsi jelképe a koronás turul volt – szóval ugyanaz, ami Árpádé és Atilla királyé. A Turul fogta át álomban Emesét is, mielőtt Álmos, Atilla testöltéseként megszületett volna.

Atilla Ku. 437-453-ig uralkodott, akinek európai hatalmas birodalmát keleten az Ural és a Volga-menti hunok zárták be, akikhez ugyancsak kelet felől mint szomszédokhoz csatlakozott a fehér-hunok új birodalma, akiket Atilla szervezett egységes alakulatba, fejedelmmé téve úgy az akacirok, mint a velük szövetségben és rokonsági kapcsolatban álló hunok és pedig a cidariták avagy efthaliták (fehér hunok) fölött legidősebb fiát. El-lákot úgyhogy Turán ereje ekkor átfogta Ázsiát s Európát.

Ahogy Theodozios az Atilla ellen vezetendő hadsereg gyarapítására kivonta a csapatokat a perzsiai erődökből, ugyanigy Atilla is igénybe vette a korozmiai birodalom fehér-hun népének hathatós segítségét.

Atilla csapatai között voltak kozár (korozmai, baktriai) hunok is. Ezek közül való volt, krónikáink szerint, a szépséges Ildikó, Idilkó, Mikolt, Atilla legkedvesebb felesége.

Atilla halála után Csaba királyfi Ildikó baktriai-korozmiai rokonsága révén talál kint a korozrm'ai fehérhunok között feleséget.

Keletet nyugattal Atilla emlékében Csaba királyfi kötötte össze, akit nagy Magyarországon 3000 igaz hun utód székely vitéz várt hűséggel vissza. Csaba nem feledkezett meg soha a pannóniai hazáról. Krónikáink emlékeznek róla, hogy Csaba oly igen gyakran sürgette odakint a Pannónia gazdag földjére vaió visszatérést, meghagyva nemzetségének, hogy ide térjenek vissza.

És ez meg is történt.

Atilla legkisebb fia, akivel kapcsolatban azt a jós latot kapta Atilla király, hogy népét ez a legkisebb fia fogja egykor dicsőségre vezetni, ez a fia, miután a kaukázusi skytha hunoknál nem kapott feleséget, 15000 főnyi hun seregével az Arai tó vidékén települt fehér hunokhoz költözik ki és innen vesz feleséget is, amely házasságboi és népeikből származtak krónikáink szerint Ed és Edémen, a magyar Aba király és a mai palócság, azaz Aba magyar király népe, akiknek egy része az erdélyi őstelepülesű székelységhez csatoltatott, de jutott belőlük az ország majd minden részébe, így a dunántúli (zalai) Göcsejbe és a baranyai Ormánységba. Úgy-hogy Erdély székely magyar népe tulajdonképen három egyfajta de más-más időben betelepült törzsből állt, és pedig az Atilla népéből visszamaradt ős törzs, azután a 678 körül beköltözött hun-bolgár törzs (ugyancsak Atilla népéből) és az Indiát járta hun-kazar-kabar fajta, azután a fehér-hunok és Atilla összeházasodásából.

Ezekkel a fehér- hunokkal kapcsolatban, akikhez Csaba Atillafi hunjai révén krónikáink kötnék bennün- ket, több érdekes adatot áll módunkba ismertetni.

Kobad perzsa király egyszer a haitaliták, fehérhunok országába menekült és pedig Zarmeher társaságában. Ezen útjában beleszeretett egy falu előljárójának gyönyörű leányába és azt feleségül vette. A leány családja Feridun leszármazottja volt. Tehát eme velünk kapcsolatban szereplő hunokra vonatkozólag azt olvassuk, hogy Feridunnak, a turánok ősi királyának egyik leszármazottja hozzájuk tartozott.

Egy másik adat szerint: „Ugyancsak Kobad és Róma királya, Justinus között háború volt. Utóbbi követeket küldött a hun királyhoz, hogy segítséget kérjen Kobad ellen (Ku. 525 körül). Ezen hunoknak a népe Zonaras hivatkozása szerint „Hongre”, országuk pedig „Hungria” néven van említve. Tehát azoknak a fehér-hunoknak a népe, akikkel Kobad tárgyalt és akik között az ősi turán-király leszármazottai éltek, Ku. 525. körül, Hongre néven voltak ismeretesek, országuk neve pedig Hungria volt.

Három évvel később, (Ku. 528) van egy másik adatunk, amely szerint a kaukázusi oldalon települt hunoknak, akik a Baktria területén települt fehér-hunokkal egy közösségbe tartoztak, – ezeknek a hunoknak a királya Gordas, Theophanesz adata szerint, fölvette a keresztségét s odahaza a hunok által tisztelt arany és ezüstből készült, valószínűség szerint Buddha szobrokat összeolvasztatta. – Ezért öccse Muageres, Muager, Magyar fölkelést szított a hunok közt, majd Gordást megfosztva uralmától, fejedelmükké Muagert (Magyart) választották. Az ősi nemzeti vallás eme hősétől Muagertől kapta nevét a magyarság.

Modi prof., erre az eseményre célozva említette meg, hogy nem lehetséges-e, hogy ősi vallásukhoz, a

mágussághoz ragaszkodó párt vezére „Maga” mágusság. és „yara” barát- barátja szavakból tevődött volna össze „Magyar” neve. Csak megjegyezni óhajtom, hogy az indiai hatalmas fehér-hunok, mint az avesztai mágus vallás petronusai, akik valószínűleg követendő például is szolgáltak Muager testvér-hun népének, – ebben az időben építették többek között, az indiai híres gvaliori naptiszteletre szolgáló templomot.

Kézai krónikájában azt olvassuk: „Scythiával szomszédosak a bessenyők és fehér-kunok országa, – a nyári nap alatti táj felé „pedig a korozmiai nemzet fekszik és Ethiopia. ... melyet kisebb Indiának hívnak,” Azt mondja továbbá Kézai: „Csaba leszármazottai Ed és Edumen kiktől származik Aba nemzetsége; anyjok a korozmiai nemzetből való. Edumen, mikor a magyarok másodszor visszatértek Pannóniába, atyja és anyja igen nagy atyafiságával bejőve. Ed pedig Scythiában marada atyjánál.” Hogy ez valóban így volt, mutatja a Csabanepe birtokát képező Csaba nevű helységek igen nagy száma itt Magyarországon, továbbá, hogy a budai krónika adata szerint a beköltözött magyarok és kunok között szereplő Torda, Kadosa Berend Keve és Csanád nevek közt Csaba nevű jeles férfiú is említettik.

Tehát krónikáink is a korozmiai, azaz a kozár Arai tónál és a Baktriában települt azon hunokra utalnak, akik ugyanazok a fehér-hunok ama csoportjával, akik az indiai hun uralom megszűnte jítán előbb a korozmiai úgynevezett kozár birodalom kötelékébe olvadtak be és innen kiválva, odacsatlakoztak az Ural tájáról, a finnekkal rokon népek szomszédságából, honfoglalásra induló magyarsághoz.

A kazár birodalomból kiszabadult kabarok törzsei

a Tisza mentén, a Mátra alján, az úgynevezett palócz vidéken telepedtek volt le. Porphürogenetosz azt jegyzé meg reájuk vonatkozóan, hogy csak tájszólás különbség volt a magyarok és a hozzájuk csatlakozott kabarok népe között.

Thierry Amadé neves francia történétíró, a francia akadémia tagja, a hunokkal foglalkozó munkájában idevonatkozólag azt írja: „A kazárok kebelében rettentő polgárháború tört ki, mely 8 törzs kiveretésével végződött, kik ellen fordult volt a hadiszerencse. Ez a 8 törzs együttesen. Kaba nevet viselt, mi talán azt jelentettél hogy Csaba, vagy Csaba fiai, ki a magyar hagyományokban nevezetes személyiség. Ezek között szerepelt a Magyar törzs, melyet a hagyomány Moger (Magyar) néven emleget s melynek neve a mai magyar nép eredeti s történelmi alakját tünteti elő.”

Néhai Szentkatolnay Bálint Gábor egyetemi tanár „A Honfoglalás revíziója” c. munkájában azt írja: „A császár-író által felsorolt törzs mind kazár fajú s így hun származék volt... A hunok pedig, akik Szabiroknak is neveztetnek, a Kaukázusban laknak, valamint, más hun népek is... Hogy a Vár-khunikból-valóknak mondott Zab-end-er népnév a Szabe (determinálva Szaber) és and (kabarul „nép” szók összetétele „Sabanép” (Csaba nep) jelentésű, az szerintem egészen bizonyos.”

Ezek a hunok, akik hosszú időn át hadakoztak a perzsákkal, a ku.-i V.-ik század végén egyidőre letűnnek a Kaukázus illetve a transkaspai területeken való szereplés színpadáról. Modi professzorban indiai madrasi 3-ik tudományos keleti konferencián felolvasott és egy nekem kéziratban megküldött dolgozatában azt igazolja,

hogy azok a fehér-hunok, akik Atilla idejében Perzsia határainál laktak (akik közé házasodott, amint már előbb emiittem, Atilla legkisebb fia és akiktől krónikáink a mai palócz népet származtatják), ezek a fehér-hunok foglalják el a Ku.-i V-ik század utolsó negyedében Észak-Indiát és uralkodtak ott India 42 fejedelemsége fölött. Fejedelmüket Toramánának hívták. Az ő emlékére épült az említett gvaliori naptemplom is (napkirály). A Perzsia Halárán tartózkodó hunok fejedelmét ebben az időben perzsiái adatok szerint Khusnavaznak hívták. Modi bebizonyítja, hogy a két név ugyanannak az egy személynek a nagylelkűsége magasztalására szolgált és pedig Perzsiában a Khasnavaz és Indiában a Toramana név.

Priszkususz adata szerint Firuz perzsa király legyőzvéen hun segítséggel Hormuzdot – odaigérte nővérét feleségül egy hun hercegnek, Conchának, más variáció szerint Conkhas-nak. Druin francia történész szerint ez a hun herceg ugyanegy személy Khusnavazzal, azaz India meghódítójával, az Indiában Toramana néven ismert fehér-hun királlyal.

Érdekes megvilágítást adja ennek a kornak egyik hazai történétírónk, Kiss Bálint, aki „Magyar Régiségek” c. 1837.-ben megjelent munkájában azt mondja többek között:

„Fel is tartották az Atilla Hunosai Áriában és Margiában lakott őseinkkel az atyafiságos esmeretséget, mely megtetszik onnan, hogy nem csak Atilla vette feleségül a baktriai vagy Ephtaliták királyának leányát Ildikót: hanem az ő Csaba nevű fijáról való unokája Edémen is, Chorozmiából házasodott, mint feljegyzi Kéza~Simûfil. A Magyarok is azon joggal kívánták Pannóniát elfoglalni, mert hallották, hogy az hajdan az Atilla

birodalma volt, kinek maradékából származottnak tartotta magát Álmos vezérök: – mint előadja Anonym.”

„Varan nes (5-ik) perzsa királytól elpártoltak Ephtalita-Hunnus vagy Kidarita őseink, Krisztus születése után 425-ik esztendő tájban. Fegyverre került azért a dolog a Persák és Ephlalifák között, melyet 5-ik Varannes és Journen folytattak változó szerencsével, szinte 16 esztendeig, a nélkül, hogy az Ephtalitákat birodalmok alá visszahajtották volna a Perzsák, – azonban még-ha! Varannes (441-ben) s lesz helyébe fia 2-ik Isdegerd, aki folytatta az atyjáról rámaradt háborút az Ephíaita Hunnusokkal: el is vette tőlük Balaam (Balkh) nevű városukat.”

„Átallátták marékkor a Perzsák, hogy az Ephtalita vagy Kidarita Hunusokkal való hadakozásnak nincs rájuk nézve semmi haszna, követeket küldött tehát Pejoz az ő fejedelmekhez, kit a görög írók Kunchánnak, írának, Cantoclarus pedig Chonchánnak fordít, (mint láthatni Priscus Excerpt. Leg. p. 50,) kiről azt említi Prisaïs, hogy ennek már az atya sem fizette meg az adót a Perzsáknak és így ez a Toumen fíja lehetett, mert ő tagadta meg először az adót a Perzsáktól. Ezzel a Chun vagy Hun Chánnal tehát Perozes békességet és kölcsönös segítségre szövetséget kötött, melynek megerősítésére a hűgát ígérte neki feleségül.”

A kb. 100 évvel ezelőtt élt Horváth Péter történetírónak a Jászok és Kunokról szóló munkájában idevonatkozólag még a következőket olvassuk:

„A Hunnusok birodalmának leírt kiterjedésével első főuralkodó, vagyis Nagy Úr lett köztük Zemen, vagy Schemen. Ez a maga hatílmát Európába is kiterjesztette.

„Ifjú Bendegúz, aki Priscus Oebariusnak nevez, az Ázsia résznek Karkánja, közönségesen Kun Kánnak, vagy Kunok vezérének hivatott, Atilla halála után az egész Hunniának Nagy Ura lett.”

„Atillának közönségesen három fiai említetnek, ti. Eljak, Dengesich és Irnak Némelyek Alarik és Csaba nevüket is azok közé számítják, mely eképpen fejtetik meg ti. két felesége lévén Atillának, az első Német nemzetségből, Veronai Detriknek leánya, Kreinheltz,-a másik Hunnus vérből való Kreka nevű; amaz szülte Alarikot akit a németek Aladárnak, vagy Ardariknak is hívtak, Kréka pedig Ellákot, Dengisichet és Irnákot. Alarik Pannóniának alura volt, későbbben pedig Gepidáknak a királya lett a Trajanus Daciájában. Irnák, másként Uracs névvel is említetik, akire később a Csaba név adatott, és így Csaba név alatt Irnák értetődik.”

Ezen történet után Irnák Constanzinápolnt ott hagyván, a Nagy Attyának, öreg Bendegitznek ötszéhez, ifj. Bendegitzhez, már akkor Hunniának Nagy urához ment a 468-ik esztendő táján, éppen akkor, amidőn a Perzsák a fejek ékességéről úgynevezett Cidaritus Hunnusokon győzedelmeskedtek. Bendegitz az Unokájának elérkezésén igen örvendezett, és őtet azonafmaga után következő Nagy Urnák, akit Priscus Kun Kánnak nevez, az egész Nemzet megegyezésével rendelte. Nem sokára írának a Perzsákat megtámadta, és rajtok győzedelmeskedett, mellyért is a nép őtet Csa-Abának, nép attyának nevezte. Innen eredett tehát Imáknak Csaba nevezetjé, mely a Maradékira is fenn maradt és ő róla a népnek is egy része Chabaroknak kezdett hivattatni. Meghalt az 500-ik esztendőben.”

Atilla legfiatalabb fiának szerepe a fehér-hunok

között, viszont ugyané személynek vezérszerepe az Indiát elfoglaló fehér hunoknál – még legendának is lebilincselően érdekes találkozás.

Modi megállapítása szerint Khusnaváznak, illetve Toramánának a fia Mihiragula volt, akit később India Atillájának neveztek. Ez a Mihiragula 472-ben született és atyja, Toramana, 502-ben halt meg.

Atilla utolsó tervei között szerepelt a fehér-hunoknál teremtett bázisból támadni meg Perzsiát és azután India ellen vonulni. Ki tudja, hogy Toramana fia, a 472-ben született Mihiragula, akit az indiaiak India Atillájának neveznek, váljon nem Atilla megtestesülése-e?

A magyar krónika egy érdekes adata szerint „Csaba-Atilla-fi egyik kisjmkója Előd uralkodott a magyarok országában. Felesége Emese éjjel-nappal búslakodott, mivelhogy nem volt gyermekük. Egy éjjel úgy látta álomban, hogy a „Turul madár”, Atilla jelképe, aláereszkedett és csendesen összevonva szárnyait, ölébe szállt aludni. Majd azt álmodja, hogy keble megszakad s belőle tündöklő s lángban égő folyó ered, mely átfutja s romba borítja a világot.”

Kilenc hó múlva fiat szül a világra, kit azután Álmosnak, Atilla újtestesülésének, a Turul fiának neveztek. És Álmos fia volt Árpád, a magyarok honfoglaló fejedelme, aki 1000 esztendővel ezelőtt a régi hun ország területen hazát szerzett nekünk...

Az indiai fehér-hunok általában műveltebbek voltak nyugati rokonaiknál. Előkelő törzseik összeházasodtak ázaveszta valláson levő szasszanida királyok családjával. Vallásuk át volt itatva a manicheizmussal és a Baktria területén ekkor ínég mindig érvényben volt, sőt ezidőben új virágzásnak örvendett Mazdayasnan-Zarathus-

traizmus vallás elveivel. Úgyhogy Dr. Modi „A Hunok ősi története és szereplésük indiában és Perzsiában” c. munkájában idevonatkozólag azt írhatta: „A hunok vallása ezidőben Mazda (Ahura-mazda) tisztelet vallása volt és hogyha nem is a szó szoros értelmében veit tiszta Zarathustraizmus, de igen hasonló volt ahhoz. És ez annál inkább volt lehetséges, miután országuk területén igen sokan voltak a Zarathustra-valláson levők. Aveszta iratokból tudjuk,- egyezően Firduszival, hogy „Behramgur szaszanida a hunokkal folytatott háborúja alkalmával egy hun-turk törzsfő nejét, mint államfogyot az Azarabadganban levő Azor-gushaspi tűztemplomba küldte volt, beosztva oda szolgálattételre, amiből következtethető, hogy a hunok között sokan voltak Mazda tisztelők.” Es ez természetes következménye volt annak, hogy Baktria területén egy tőlük rég elszakadt testvér nép maradékai közé kerülve, azok vallásával ily közvetlen utou jutnak kapcsolódásba.

A fehér-hunok India buddhistáival szemben türelmetlenek. Amiképen a két vallás, a Zarathustraizmus és buddhizmus már alapelveiket illetőleg is éles ellentétben állanak egymással, ti. míg ez a reális élettől való visszavonulást, addig a Zarathustraizmus az életben való odaadó, hatványozott munkálkodást hirdet, ugyanúgy kerülnek az Avesztát képviselő hunok a Buddhizmus híveivel és az őket pártfogoló Yüe-tsi-hunokkal szembe. De az ellentét fokozott erősödése a dacosan szembehelyeszkedő buddhista papok fellépésének is tulajdonítható.

A fehér-hunok leghatalmasabb uralkodója, Toramána hun király fia, India Atillája, a nagy Mihira-Gula (szanszkrit átírásban Mihir-Kula) a Nap-király volt.

Nevében ott látjuk a Nap géniuszának, Mithrának indiai névformáját (Mihir) és a régi magyaroknál is használatban volt Gúla, Gyula – azaz „fejedelem” jelzést. Úgyhogy neve a „Nap Isten fejedelmét” jelentette.

Reá vonatkozólag azt írja dr. Módi: „Általában összefoglalva a dolgot, az India történetére vonatkozó adatokból, a különféle fei iratokból, a napfényre kerülő érmekből és irodalmi anyagból megállapítható, hogy Mihirgula egy idegen hun fejedelem volt, akit Yasodharman indiai király, vagy amiképen Schmith professzor írja, Yasodharman és Baladitja egyesült erővel győztek volt le. A Rajatarangini, „Kasmír történetéről” szóló munka sok idevonatkozó adatot közöl, így pl.:

1.) Mihirgula építette Mihiresvara templomát és alapította Mihirapura városát.

2.) „Ő segítette az úgynevezett Zarathustra valláshoz tartozó gandhara Brahman papokat, hogy alacsonyabb rendjükből India legtekintélyesebb papi rendjévé emelkedjenek.

3.) „Mihirgula eme braliminjai között volt elterjedve a vérrokonság között való házasodás szokása.

4.) „Hogy Mihirgula hadseregét egy sereg hullavő keselyű (turul) követte mindig.”

A Tirul volt, amint már emiuttem, Atilla és Árpád törzsi jelképe is és a kankar-bessenyőkről pld. fennmaradt az a hagyomány, hogy úgy rohantak a hadba, mintha az erdő fáiról alárohanó saskeselyük lettek volna.

Mihirgula ostora volt Indiában a külső szertartásba merült buddhizmusnak. A harcok során közel másfélezer buddhista klastromot és kb. 1.000.000 embert pusztított el.

Uralkodásának fénykora a Ku.-i VI.-ik század első

negyedére esik. Néhány esztendő múlva erős ellenmozgalom szerveződik ellene Indiában és 528-ban Yasodarman indiai fejedelem legyőzi Mihiragulát.

Ez időtől fogva a fehér-hunok hatalma megtörik Indiában.

A jüe-tsi-Kusán uralkodóház Kabul vidékén szigeteli el magát. Területük az Indus mentén lenyúlt ekkor egészen a tengerpartig, Gudsarat vidékéig, ahová a mohammedán üldözések előtt a Ku.-i VII-IX. században Perzsia és Baktria vidékéről az Avesztához hű maradt parszok költöztek volt ki.

A fehér-hunok s velük rokon jüe-tsik és sákák (indo-skythák) testvér-népe, mint a régi Turán területének testvértörzsei, India területén lassan egymásba olvadtak. A 630-iki év körül az Indus vonalán még harcolnak Mohammed híveivel szemben, mialatt fenn Baktriában és Turán régi területén az északról ért tukiú-turk támadásokkal szemben egyre gyengülnek a fehér-hunok.

A régi Baktria szomszédságában, a korozmiai (Aral) tó körül, az Oxus medencéjében ez időben erősödik meg több különféle uralaltáji törzs, – köztük a tukiú-turk nép, továbbá az indiai és baktriai jüe-tsi és fehér-hunok még mindig jelentős tömegű egyes népelemeinek felszívásával a korozmiai kozár (kazár) birodalom.

Amikor az indiai fehér-hun birodalom a mohammedán előretörés idején felbomlott, egyes törzsek áttelepültek az Oxus medencéjébe. Ku. 567 körül arról kapunk értesítést, hogy az északi területekről aláözönlő turkok lettek az urak az Oxus medencéjében is, különösen amióta a fehér-hun Katalpus bizonyos belviszály miatt átpártolt a türkökhöz és a turkoknak sikerült hatalmuk alá hajtani a többi hunokat, illetve eftalitákat,

azokat ti., akik nem tértek ki előlük oly módon, hogy utat találtak az Indiában valamilyen szerepet még vivő rokontörzsekhez, amely tény viszont az indiai hun törzsek megerősödését vonta maga után.

A hunok (Bhandankar indiai szakíró szerűig kazárt hunok),, második yisszapepűl aJKu. X-ik század végétől a XI-ik század utolsó negyedéig történt, amikor a magyarságnak a Kaukázus vidékén elszakadt törzsei a turkokkal együttesen telepedett át az indiai fehér-hun maradványok közé.

Ettől az időtől kezdve a sáka-szittyák (skythák), a massa-géták, továbbá az efliták vagy kidarita-hunok, akik ekkor még Perzsia szomszédságában laktak Jurkoknak följük is kiterjedő hatalma miatt szintén turkoknak nevezettek.

A fehér-hunok és rokontörzsek népével jelentős módon megnövekedett kazár állam lassanként számottevő hatalommá fejlődött. Ibn Haúkal adata szerint: „A Kazárok nem hasonlítanak a törökökhöz s fekete hajúak; kétféle kazár van, a (kazárok) egyik fajtát karakazar-nik~nèvezik s èzék barnasága feketébe játszik, mintha az ind-ek népfajához tartoznának; a másik (kazár) faj fehér és szépsége által kitűnő.”*

A kazár birodalom határa kiterjedt a régi Baktria vidékétől a kaukázusi Georgia területéig, – amely területen ez időben a túlsúlyba jutó mohammedán vallás mellett keresztyének s kevés számú zsidók, Buddha vallásán levők és a Zarathustra fíle Mazdaizmusnak is számottevő követői voltak.

Az előadottak során láttuk, hogy miként kapcsolhatók össze azok a szájak, amelyek elvezetnek bennün-

*Gr. Kuun Géza fordítása.

ket azokhoz az ősi hun-fajú népekhez, akik a Turánkirályság főnépelemét alkották, akiknek királyuk volt Feridun, akinek családjából származott Zarathustra, az ősi hunok vallásának nagy reformátora.

Minket illetőleg igen fontos adat az, hogy a Zend-Avesztában foglalt reformált vallás alapja a turáni hunok ősi vallása volt. Ők örködték feltékenyen ennek csorbitatlanságán, akikkel szemben az irániak, illetve a turániakkal elvegyült irániak úgy szerepelnek, mint akik az idegen befolyásra könnyebben hajlanak a reform felé.

Azok a hun törzsek, akik a vallásháborúk után (Ke. 1000 körül) a baktriai testvér törzseknek meghódoltak, mint már emiuttem, részben önként, másrészt kényszerrel, felvették a Zarathustra-féle vallást. Azok akik kényszerítették erre, valószínűen főtömegét alkották annak a népcsoportnak, amely a Ke.-i VII.-ik század körül Iránból áttelepül Tibetbe, illetve Észak-índiának Tibettel határos azon vidékeire, ahol annakidején Körösi Csorna Sándorunk az Aveszta híradásai alapján, őket Buddha törzseFközött kereste volt. Ezek a törzsek (a régi kínai utazók szerint jüe-tsi népek) egyugyanazon nép voltak az Altáj vidékén (ujgur területen) tőlük jó régen elmaradt jüe-tsi törzsekkel, akiknek a területén a nestoriánus féle keresztyénség mellett a buddhizmus igen el volt terjedve.

Amikor a Ke.-i II.-ik században a hiungnu-hunok elől menekülő jüe-tsik elfoglalják Baktriát, az Aveszta vallás főfészket, ők maguk is átítatódnak ezzel a vallással és indiai uralmuk idején úgy a Buddha, valamint az Aveszta vallásának is hatalmas pártfogóivá válnak. Az utánuk Indiába érkező fehér-hunok népe, amint adataink közlik, így a kashmiri krónika is, – Toramána és Mi-

hirakula idejében határozottan az Aveszta vallás egy bizonyos árnyalatát vallották. Ismerve az Ural vidéki helyi viszonyokat, könnyen megfejtethők a magyar nép szokásaiban szerepet játszó, az Ural vidéki fin-ugor népek sámánizmusát visszatükröztető vallási szokások is.

Az Atilla-féle hunoknál szerepet játszott még Buddha vallása mellett a manicheizmus. Tudjuk, hogy a Scythiánus által alapított és Mani* által kifejtett és rólamani-cheizmusnak nevezett vallás tulajdonképpen a zarathustraizmus és a keresztyénség egyeztetése volt.

A keresztyénség gondolata is már korán behatolhatott közéjük. Hisz ismerjük a Fekete-tenger mellékén lakó hunok buzgó apostolának, a neves Origenész-párti Theotimusz püspöknek a lmnqk között végzett sok esetben eredményes térítő munkáját. Magyar fejedelemtestvére, Gordás hun fejedelem (Ku. 528) át is tér a keresztyén hitre, azonban ő vele szemben erősebbnek mutatkoztak az ősi vallás ama hivei, akiknek egy jó része ebben az időben Zarathustra és Buddha hitét követhette. A Buddha-féle *hit, mert gyengébben is volt képviselve a többi vaUások* mellett a kaukázusi hun-magyarok közt és mert épen ezek a törzsek voltak kitéve annakidején az átvonuló el-lenséges népek támadásainak, lassan elhalaványult. Ez a hit különben nem India vidékéről, de az ugoroktól került első ízben hozzájuk. Itt az ugorok terüielén jutot-'tak első ízben érintkezésbe a keresztyénség nestoriánus térítőivel is. A manicheizmus keresztyén, másfelől zarathustrai elemét felszívta a későbbi keresztyén irányzat,

*Mani Turkesztán vidékén kapta kinyilatkoztatását. Atillának az a következetes és kevésbé méltányolt cselekedete, amikor minden pompa és gazdagság közepette ő maga fatányérról evett és fakupából ivott, – mindenestre igen jellemző és a manicheizmusra emlékeztető bensőséges vallásos cselekmény volt.

másrésről a zarathustraizmus. A pór nép vallásaként megmaradt a hunok jégi dualis-hite, – ehhez járult a finn-féle területek alacsonyabb rendű, a sámánizmus-sal határos babonasága, – míg az intelligensebb törzsfők hite kis részben a buddhizmus és nagyobb részénél a zarathustraizmus szellemibb vallása maradt egészen addig, míg a keresztyénség ezt a mai haza területén teljesen háttérbe nem szorította.

A honfoglaló magyarság körében ott látjuk a lóáldozás szokását is. Ez a Zarathustra által reformált vallásnak már nem volt tartozéka, de viszont vallási szertartása maradt azoknak a hunoknak, akik Zarathustra vallását a nagy reform idején nem fogadták el.

Ennyiféle elemből tevődött össze az ősi magyar vallás, helyesebben ennyiféle elemből állott őseink vallása, amely a pór nép között elterjedt sámánizmus mellett a zarathustraizmus bizonyos válfaja volt.

A hunok és az ősi magyarok vallására vonatkozó megjegyzéseimet Modi professzor egy levelének adatával akarom lezárni. Ezt a levelet felvilágosítás céljából Malabari úrhoz, India nagy reformátorának fiához küldötte volt, aki a levelet elküldötte viszont nekem. Az idevonatkozó rész a következő:

„Magyarország, Hungária a mai időkig fenmaradt területe ama hunok európai nagy biffidal manak, – akik kb. 2000 esztendővel ezelőtt keleten is hatalommal uralkodtak és akiknek nevük, hasonlóan az európai Hungária névhez, ma is ott él többek között Ázsiában az Afganisztán határán levő Hun-zában. Stúdiumaim arra vezettek rá és ezt írásaimban mindenütt kiemeltem, – hogy a hunok egy jó része Zarathustra vallásán volt. És így szinte természetes dolognak látszik ha egy modern

hungáriai magyar odaadó szeretettel studirozza a Zarathustraimust. “

Három esztendővel Atilla halála után a Ku.-i 456-ik esztendőben, – innen keltezik sokan a magyar őstörténelmet, – a régi unгур és tokuz-ujgur-hunok Ázsiában visszamaradt része, azok ti., akik Balambér hadseregét nem követték annakidején Európába, de akik viszont az kazár birodalom szomszédságában beletartoztak az Atilla fősege alatt az Uralig terjedt egységes nagy hun birodalomba, – ez az úgynevezett onгур, a finn-féle népekkel erősen elvegyült, különben hun-fajú nép, az „avarok zaklatása elől áttelepedett a Kaukázus fölött levő pusztaságokra, majd a Meotisz vidékére, ahol meggyőzik többek közt az ott tanyázó akacir-hunokat, akik az Atilla-féle hunok vezető törzseivel tartottak szorosabb kapcsolatot.

Róluk halljuk 528-ban, amikor Indiában Mihiragula idején a testvér fehér-hun birodalom éppen virágzását élte, azt az értesítést, hogy kej ejztyén hitre tért Gordás nevű királyukat megölték és helyette testvérét Magyarat választják királyukká.

Atilla szétszóródott birodalmából a Fekete tenger vidékétől az Ural folyóig terjedő területen települt egymástól független hun törzsek mégegyszer szervezkedni próbálnak. Kuvrát fejedelem egyesíti ezeket a hun törzseket, majd az ő halála után fia Batbaján, a Volga és Káma vidékén, a hunok ősi települési helyén, Ku. 670 körül megalapítja Nagy-Bolgárországot és ennek szomszédságában „Magyar” fejedelem népének egyrészével Nagy-Magyarországot, ahová a testvér magyarok nyomdokaiután kutató Julián szerzetes az 1236-iki évben nagy Bolgárországon keresztül jutott volt el Batbaján bolgár-

hunjai hosszú ideig összeköttetésben voltak a Kazár állam hunjaival. Az a rész viszont, amely nem követte ide a Volga menti hazába a magyarságot, a Don és Dnyeper közé telepedett le 675-ben és itt marad 835-ig, amikor is a bessenyők háborgatásai elől ide visszatelepül hozzájuk Magyar népének tőlük egykoron elvált zöme. Kelet felé ekkor a kazárok államát, északkelet felé a bessenyőket és kunokat találjuk.

A hunok számottevő fájához tartozó kunok és bessenyők népe ebben az időben rajtaütésekkel gyakran háborgatja úgy a magyarok, mint a kazárok birtokait. A közös ellenséggel szemben szövetségre lépnek a kazárok és magyarok népe. Az előretörő bessenyők és velük tartó kunok ellenálthatatlanul tovább zaklatják és pusztítják a magyarság lebediai otthonát.

Egy ilyen rajtaütés alkalmával a bessenyők kettészakítják a magyarok lebediai haderejét és a magyarság egy része és pedig azok, akik a volt indiai hun birodalom egykori területéről csatlakoztak a magyarsághoz, – ahogy Kézai krónikájában és Porfirogennetos tudósításából olvassuk, – visszamentek kelet-felé, Perziszbe, a régi hazájukba. Tehát a keleti hunok egy része és pedig, akik kelet felől, Baktria és India vidékéről kerültek a magyarság Volga-menti, majd lebediai hazájába (egy más csoport a turkok, illetve kazárok fenhatósága alá került), megunva az őket ért sorozatos vereséget, a további pusztulás elől visszamennek a Perzisz felé levő nyugodtabb megélhetési lehetőséget biztosító régi hazájukba.

Ekkor történt, hogy a hun-fajú vitéz „hrabarnéfi bizonyos belviszály miatt, a kazár fejedelem kötelékéből magát kiszakítva, átpártolt Magyar népéhez, ami részben pótolta az őket nem rég ért veszteséget. A testvér

kabarok azután megtanították a magyarokat, illetve ezeknek türk vezető elemét ajnaguk nyelvjárására, de beszéltek azért a turkok nyelvét is öjszarrkabar nyelv ugyanis a magyar fajta tömegének nyelvével, némi dielektus különbséget leszámítva, teljesen egyező volt.

Az egyre gyengülő kazár birodalomból ezután egymásután válnak ki és csatlakoznak oda a honfoglalásra induló magyar-néphez Csaba korozmiai rokonsága, – és az India és Baktria vidékéről átmenetileg a kazár államban helyet foglalt fehér-hunok különféle töredék népe.

Keleti kútfők tudósítása alapján a lebediai otthonában kettészakadt magyarság eltávozott része egyelőre a kaukázusi Kur és Araxes vidékén, a régi skythaság területén települt meg, ahonnan a Lebediából Etelközbe költözött magyarsággal követek útján még jó ideig kapcsolatot tartottak fenn – idő múltán azonban szem elől nyomtalanul eltűntek.

A magyarok eme kivált része után kutató hazánk-fiai csak épen emléküket találhatták a Kaukázus emiített vidékén. Keresték őket az Altáj-terület alatt lakott különféle nép utódaiban, – a karacsáj népben, a kabard törzsekben, a szeldsuk és az oszmán törökségben. Ha maradtak is közülük a Kaukázusban vissza, további komolyabb elemük, akik főként az Aveszta vallás elveit is képviselték egykor népünk körében, – bizonyos, hogy talált összekötő utat, amelyen át, visszajutottak indiai régi? hazájukba, ahová a Mohammedánok üldözései elől Perzsia úgynevezett tüztisztelő gyaurjai és a kazár állam ugyancsak Zarathustra vallásán levő népe menekült akkor ki.

Ide vonatkozó egyik munkájában azt írja dr. Módi,

hogy a kilencedik században újabb jelentős tömeggel bővül a parszok Indus-menti otthona, akik ekkor új hazát keresve, áttelepedtek a fehér-hunok utolsó indiai és pedig gujarat-vidéki birtokaira, a parszok úgynevezett második települési helyére.

Minket magyarokat érdeklő igen fontos körülmény India történetében, amikor a bokharai Samarkand* vidékéről kiinduló szeldsuk török törzsek, akiknek egyes leszármazottai az oszmán türk nép, felveszik az iszlám vallást és Szeldsuk unokája, Joghrul-bég** a középkori írásokban Tangplipix, Ku. 1040 körül megbuktatja és meghódítja Indiában a türk ghaznavida Mahmud birodalmát s ugyanúgy Turánt és Iránt.

Egy évtizeddel a fenti eseményeket megelőzőleg a nagy indiai fejedelem, Mahmud, akit Feridun új testöltésének tartottak és aki Turán történeti anyagát összegyűjtve, Dakiky*** és Firduszi költőkkel megíratta Turán és Irán történetének hatalmas eposzát, a Sahnámét, – ez a Mahmud birodalma támaszául betelepítette indiai birodalmába a harcias szeldsukokat. Ennek azután

* G. Éonvalot Through The Heart of Asia c. munkájában a II. k. 7. és 31. lapon leírja és rajzát is közli Afrasiáb turáni király rom temetőjének.

**Tograul, turqul, turul török szó, magyar jelentése turul.

***Dakiky születési helyén, az ő idejében, magukat a hun Afrasiáb -királyi törzséből származtató turkok (Szeldsuk népe) laktak. Ez a nép kerekedik fölül ottani elődeiken, a szamanidákon. – A szeldsukoknak, amiképen ezt az ujjurokról is olyaskjabbán az időben, jelentős irodalmuk és egész író,- költő táboruk volt. Ezek javarészt, akik közül való volt Dakiky is, az akkor India felett uralkodó türk fejedelem, a nagy Mahmud az ő udvarába édesgette. Mahmud udvarában külön költő fejedelem vezetése alatt, mint egykor a Szigetvárt ostromló türk Szulejmán udvarában, 400 költő élt. Dakiky, bár mohammedán

rövid időn belül az lett a következménye, hogy a birodalom támaszaként beözönlő turkok és hunok, köztük a magyaroktól elszakadt és Perzisz felé eltávozott magyar törzsek, az úgynevezett szavarti-nép, – akik amúgyis az indiai hun birodalom területéről csatlakoztak volt a magyarsághoz, – mint hódítók léptek föl és Toghrul-béget Nishapurban a keleti szeldsukok első khánjának kiáltották ki.

Az 1057-ik esztendőben, az iszpaháni csata után legyőzvéit Machometet, Togrul-bég elnyerte Perzsia felett is az uralmat. Majd leromboltatja az Araxes; folyón épült híd erődítését s a felszabadított hídon át türk és más mindenféle kaukázusi népek nagy sokasága tódult be Perzsiába. Togrul-bég (Tangrolipinx), első török szultán, Perzsiában, Babylonban, Kisázsziában, Szíriában és Palesztinában is magához ragadta az uralmat.

Togrul-bég nemzetiségére nézve igen fontos adatokat közölnek velünk Nicephoras Briennius Caesar, I. Géza magyar király sógora, továbbá Zonaras és Cedrenus bizánczi történetírók, akik Togrul-béget hun sereg vezérének hívják.

A görög adatoktól függetlenül, Abul Farads püspök, a XIII.-ik században élt történetíró, előadja (Chronicon Syrica cum Lipsiae 1789. p. 242), hogy a győzedelmes

vallású volt, ősi családi kapcsok és lelki közösség révén, teljes idejét és erejét Zarathustra szépséges vallása és az Aveszta ősi népe történetének a tanulmányozására szentelte. Dakiky a turán történelem turán-fajú költője, nem fejezhette be nagy munkáját, fiatal élete türk szolgája tőrének esett áldozatul. Mahmud azután Firduszival folytattatta a megkezdett hőskölteményt, amely Turán és vele kapcsolatosan Irán történetének a világirodalomban példátlanul álló csodás szépségű és hatalmas erejű hőskölteménye.

Togrul-bég a Ku.-i 1043.-ik évben Kajem khalifához küldött üzenetében önmagát „a Hunok királyi törzséből eredetnek” vallotta. Ennek emléke a török szultánok Hungár nevéből tűnik elének. Nem I. Murád nevezte magát a Hungár címmel legelőször. Eredete visszanyúl az ázsiai és indiai moslim török nemzetiség uralmának nagy megalapítójához, a hunok királyi törzséből származó Togrul-béghez.

Mindezekről teljesen függetlenül Kingsmill professzor, a sanghai-i angol kínai régészeti társulat volt alelnöke, többek közt a vusunok-ról írt egyik dolgozatában igen, értékes megállapítást nyújt Togrul-bég turk-szeldsuk-népére vonatkozóan. Azt mondja ugyanis: „A kínai nyelvtan rendes hangváltozás törvényének megfelelően, amelyet európai filológusok is elfogadtak, a kínai „Chunvei” vagy „Tunvei” szó olvasható mindkét módon és megfelel az iráni „Tuirvá”-nak, azaz „turáni” -nak. Ezeknek a hiungnuknak, amint tudjuk, utódai a későbbi szeldsuk-törökök, akikről azt tartják, hogy a „turáni” Frangrasyan (Afrasyab) utódai Frangrasyan volt az őse és hőse a „g é t á k”-nak, massagétáknak etc. épen úgy, mint az Al-Duna-menti gétáknak (dákok-nak) és minden ok arra vall, hogy ő tőle származik a phrygiaiak neve is, akik Kis-Ázsiában laktak és akikről tudvalevő, hogy azonosak az európai brigiaiakkal. “

„Ezeknek a turániaknak semmi közülük sem volt az arimaspiakhoz, vagy ahogy modern ethnologisták helytelenül nevezik, a mongolokhoz... A hiungnuk sz ko nép voltak. Úgy tudjuk különböző forrásokból, hogy legtöbb rokonuk és szomszédjuk szöke volt, ellentétben azokkal a hunokkal, akiket Ammianus említ, akik fekete, bajusz és szakái nélküli faj voltak, – valódi arimaspaiak.

Togrul-bég birodalma a Tigris és Eufrátes vidékétől egészen az Indusig terjedt, amelyet fia, Arszlán, hódításaival még nagyobbra növelt és a tudományt kedvelő Malek-sah virágzóvá is fejlesztett. Ez az egységes birodalom a Ku.-i 1195-ik esztendeig állott fenn. Erre az időszakra esik Indiában a fehér-hunok visszamaradt népének új betelepülőkkel történt megerősödése és Bhója.fejedelem alatt elért hatalmas fellendülésük. Bhója és népe hatalmasat produkálnak a művészetek, különösen az építészet terén. Bhója népe, az egykori fehér-hunok létesítették az öntözés céljára szolgáló, a Balatonnál is nagyobb kiterjedésű mesterséges tavat.

Utódaik ma is ott élnek a nagy Ra rjut állam belsejében teljesen független Mervára-ban.

Az Indián Antiquary 1922révfolyamában Col. Hoskyn igen komoly adatok alapján kimutatja, hogy Mervára a „M e r” népe ezeknek a hunoknak az egyenes leszármazottja. Nagyszerű főiskolák és keresztyén misszió telepeik vannak. Területük a XVI-ik században aturkAkbar fejedelem (a szittyák fejedelmének, Timur Lénknek 6-ik unokája) és fiai birodalmának középpontját képezte. Kis országuk a hatalmas Radspud birodalommal szemben kivívta függetlenségét és mint ilyen.ismerte el a közvetlen angol protektorátust. Mervára ma társ-ország Ajmer-rel, úgyhogy tulajdonképen Ajmer-Mervára együttes területéről beszélhetünk hivatalosan. Egy angol diplomata, Thomas Roe a XVII-ik század elején Indiába, Ajmer-be ment, a nagy-mogul udvarába. (1. The Embassy of Sir Thomas Roe to India, 1615-19. New and revised ed. 1926.)

Bethlen Gábor erdélyi fejedelem Thomas Roe-val élénk összeköttetésben volt, aki Bethlen Gáborról több ízben

igen elismerően nyilatkozott. Thomas Roe adta meg az impulzust is ahoz, hogy ugyanez időben (1629) Bethlen Gábor is kiküldé Indiába az ő udvari emberét – Sövényfalvi Dánielt, – az Indiába szakadt magyar-hun-fajta népek tanulmányozása, másrészt Bethlen keleti politikai törekvéseinek előkészítése céljából.

A merváriak, amíg Akbar utódai és pedig Jehangir, Shah Jehan, az agraj gyönyörü Tads-Mahal építője és Aurengzib uralkodtak, a jólétnek örvendtek, – azonban a mogul birodalom aláhanyatlásával az ő sorsuk is igen hányttvetett lett. A hosszas küzdelem után a velük szemben is győzedelmeskedő angol hatalomnak Indiában ma ők a legjobb katonái.

Dr. Bhandarkar indiai szakíró „Idegen elemek a hindu népességben” c. munkájában az Indus deltáitól délre eső területnek és pedig Gudsaratnak régi lakóit részben Indián kívülről jött hun elemnek tartja. Indiai szakírók a hunoknak (beleértve ezek közé Buddha népét, az indoskythákat, a jüe-tsi és fehér-hunokat) továbbá a hunok testvértörzsének, a nagy moguloknak és népeiknek indiai szerepléséről szólva, általában úgy emlékeznek meg róluk, mint akiknek nagy átformáló hatásuk igen jelentős átalakulást okozott India életében.

A sors különös intézkedését kell látnunk abban, hogy India jrjaságának speciális vallásos felfogása következtében ellanyhult népeleme közé a sáka-skyták, azután a jüetsi-hunok, majd ismét a fehér-hunok népében Turán életerős népeleme vegyítettett közbe, amiképen a keletkező avesztai vallás is annak idején Baktria skytha-j hun lakossága körében sarjadzott ki és jutott maradan-í dólaga diadalra.

A sors keze munkája az is, amikor az Aveszta

egykori hányt-vetett, ma alig 100.000 lélekszámot kitevő töredék népe, a hun és perzsa elemből előállott parszi nép, egykori nagy ellenségének, az Indiában települt turánoknak földjén talált oltalmat, menedéket. Csekély számuk viszont azt mutatja, hogy a nagy perzsa birodalom sohase volt igaz talaja az Aveszta mélyenjáró tanainak. Mint egy nagy birodalom állam-vallása, fényes múltra tekinthet Perzsiában vissza, de igaz otthonra mégis csak a nagy Turánságból egykor Iránba, árja területre beekelődött kevés számú odaadó híveinek szívében talált, – mert Zarathustra vallása mindvégig a szivek vallása maradt.

India *nyugati határszélén Turán* egykori népe volt hosszú ideig Indiának, benne az Aveszta kis népének hatalmas védbástyája. Ők tartóztatják fel hosszú ideig a mohammedán betörést. Az indoskythák és fehér-hunok birodalmának összeomlása után a Ku.-i Xi-ik századtól újabb hun-turk fajú népek települnek Indiába, köztük a magyarságtól elszakadt és keletre a régi indiai hazába visszaköltözött rész, akik azután áttértek, legalább is javarésze, a mohammedán vallásra, a reformáció idején pedig az úgy nevezett független sikh vallásra. Ezek a népek néhány száz éven át, egészen a Ku.-i XIX-ik század elejéig a független India őrállói voltak, úgy, ahogyan Turán edzett népéből juttatott a sors Európában a Kárpátok aljába is egy maroknyi sereget, Magyarország népét, mely elfogta a mongol előretörést és megghiúsította Hunyadi János idején a töröknek Európa felé irányított előbbre jutását.

Csodálatos ut, csodálatos történet e nép útja és története. De még csodásabb a lépteiket követő gondos tekintet: a terelő szó, az Isten őriző keze.

Amiképen regőseink dalolták volt régen:

„Skythiából kiindulának...

Hogy e földre kijüvénék,

Istentől is kiserítettének, -

Erdélységben letelepedének.

Turán népe igenis választott nép volt az Isten kezében és amikor az Aveszta kijelentése eljutott hozzá, – ezzel örök szövetségre is kötelezte az Isten.

Eddig fegyvert tartott Turán őrálló népe mind a két kezében.

Most, amikor Turán jelszó alatt Turán zászlója köré csoportosul a föld egysorsú népe, ez a megkülönböztetés a vitézkedésben még mindig elüljáró Turán népének szól...

De én hiszek a magyarság szellemi kultur feladataiban is. Mert nem hiába termékenyült meg annyi ezer éven át és annyi veszélyek között ez a meggazdagodott lélek.

A teremtőnek célja volt és célja van velünk ma is !

Én hiszek e nép, a magyar nép szent elhivatásában...

De hogy ezt méltóképpen betölthesse, szükséges megtermékenyült lelkivilágának a maga tisztaságában való kifejtése és helyes megóvása.

... Egy régi ütött-kopott ládikában ezer és ezer apró mozaik-darab hever előttem. Igen, valamikor mozaik kép lehetett, de a váz és karton hiányában ma élettelenül hevernek egymás mellett a még most is tüzes csillogású mozaik-darabok.

A ládika belső fedél-lapján régi idők írása áll: „A magyar nép ősi családfája,” Ez lehetett hát a mozaik kép egykori felirata!

Gyönyörű őskori mitológiánk és történetünk ezernyi apró színes darabjai szinte értéktelenül hevernek kezeink között és csak forgatjuk, keverjük őket.

A sors különös kedvezéséből történt bizonyára, nem is olyan régen, – egy rokon nép meleg szeretetével jött el ide hozzánk messze keletről egy ősz tudós. Szeme tűzben égett. Szíve lángolt. Valamit szorongat száraz ujjai között... Egy kis göngyöleg kartont nyújt áhítattal felénk... Nem hozott számunkra semmiféle kincset, csupán egy mozaik kép színes, kopott rajzát. Csak ennyi amit dr. Módi professzor mi nekünk hozott – és mégis a legdrágábbat adta.

Millió szív és lélek im áhítattal figyel a munkára. A váz már elkészült és gondos, vigyázó munkával megindul a színes mozaik-részek összeillesztése.

Nem, nem fog hiányozni egy sem s nem lesz fölösleges darab egy sem ...

Magyar őstörténetünk színes ezer töredéke minde-
nik a helyére kerül majd, kidomborítva, megvilágítva
ős történetünk egységes, nagyszerű körvonalait...

Igen, hiszünk egy Istenben, hiszünk egy Hazában,
– hiszünk Magyarország feltámadásában !!!

1925. november 22.

Zajti Ferenc

A VILÁG 1926. évi április hó I.-i számából.

A MAGYAROK EREDETE

Scythiából jöttenek: hún-utódok.

III. Béla ismeretlen nevű jegyzőjétől Anonymus-tól és a Kun László udvarában dolgozó Kézai Simon mesztől, a XIX. század közepéig a magyar történettudomány éppen úgy, mint a nyelvtudomány, valamint az irodalomtörténet, egyformán úgy hitte, hogy a magyarok eredete nem lehet kétséges. Egyformán úgy hitte, hogy a magyar hún-utód nép, vagy legalább is testvérnép, egy közös, Ménrót leszármazottja. Ménrótnak két fia volt, Hunor és Magor, e két fiú rabolta el a csodaszarvas után futó vezér két leányát. Így jöttenek azután távol keletről a hunok és a magyarok.

A XIX. század hetvenes éveiben, amikor ez a felfogás a magyar tudományban már teljesen kikristályosodott, Roessler német író Rumänische Studien című művében, amely 1871-ben jelent meg, megtagadta a régi magyar krónikák hitelességét és a mesék országába utasította a hún mondát. Ez a felfogás, hogy a két nép nem azonos, még csak nem is rokonok, legfeljebb igen messziről, mindinkább hitelre talált a magyar tudományos világban is és azt tanították, hogy miután a nyelvrokonság és a fajrokonság egymástól elválaszthatatlan, a két nép nem rokona, vagy legalább is nagyon távoli rokona egymásnak. Hunfalvy Pál 1876-ban Magyarország

etnográfija című művében már határozottan megállapította, hogy a magyaroknak sohasem volt ősi hagyományuk a hunokról és Attiláról, még kevésbé volt hún mondájuk és a régi krónikákban olvasható hún történetet maguk a krónikások csinálták, még pedig úgy hogy a Niebelungen Lied-nek a hunokra vonatkozó részeit összevegyítették egyes külföldi krónikásoknak más, nem is a hunokra vonatkozó regényes adataival. Riedl Frigyes, azután 1881-ben kimondta, hogy hún mondánk nincs, nem is volt és hogy a magyarság ajkán a hún mondák sohasem éltek. Ha tehát a magyarság a hún mondát külföldről vette át, akkor nem is természetes, hogy hún leszármazott volna. Riedl Frigyesnek ezt az álláspontját, amelyet a „Magyar hún-mondák” című tanulmányában fejtett ki, Király György 1921-ben „A magyar-ösköltészet” című könyvében még részletesebben kifejtette és arra a megállapításra jutott, hogy a hun mondák nem erednek a magyar pogánykorból, ilyesformán nem is lehetnek rokonság bizonyítékai. Ugyanekkor a magyar nyelvtudomány és történettudomány Vámbéry Ármin kutatásai óta, amelyek 1882-ben „A magyarok eredete” című könyvben jelentek meg, megállapította, hogy a magyarság finn-ugor és török elemekből álló nép, amely jellemében, erkölcsében, szokásaiban és gondolkodás-módjában közelebb áll a középszerű nomád törökökhöz, mint a finn-ugorsághoz, nyelve azonban az erős török hatást feltüntetett sajátságok mellett is finn-ugor eredetű.

A hún-magyar kérdés és a magyarok eredetéről való vita ilyen állásban most egyszerre három olyan tanulmány jelent meg, amely ennek a problémának megoldásához visz bennünket közelebb. Gombóc Zoltán a magyar nyelvtudomány tanára, „A bolgár kérdés és a

magyar-hun monda” címen írt egy nagyobb tanulmányt, Hóman Bálintnak, a magyar történelem egyetemi tanárának és a Nemzeti Múzeum főigazgatójának „A magyar-hun hagyomány és a hún monda” címen jelent meg egy kötete, legvégül pedig Császár Elemér „A magyar-hun mondák kérdésének mai állása” címen fejt ki ebben a kérdésben elméletét. A budapesti egyetem három professzora: a magyar nyelv, a magyar történelem és a magyar irodalomtörténet tanára, ilyenformán egyszerre óhajtják megoldani a hun-magyar monda és ezzel együtt a magyarok eredetének kérdését.

A magyar nép két faj összeolvadásából ered Mindenkit, aki a magyarság történelmével, eredetével és a magyar nyelv problémájával, valamint a magyar ösköltészet kérdésével foglalkozik s eként minden művelt magyar embert fölöttébb érdekelhetnek ezek a megállapítások. Gombócz Zoltán a nyelvtudomány mai állása szerint azt állapítja meg, hogy a magyar nép két faj összeolvadásából eredt: egy számra nézve nagyobb finn-ugor népet igazott egy kisebbszámú türk nép, egy bolgár törzs, az onugor. Ez a hódító törzs amely körülbelül akkora lehetett, mint a meghódított, nemcsak harciasabb, vitézebb volt a magyar-ugornál, hanem műveltebb és politikailag szervezettebb is és így az egyesülés után ez az onugor nép lett az uralkodó elem és ez formálta a maga képére az egész újonnan alakult nemzetet. Az új nép vezetői, az Árpádok családja, ebből a türk fajból eredt, sőt az ő törzse, a magyar, adott is nevet az egész népnek. Ez a nép most már „magyar” néven nyelvileg teljesen finn-ugor volt, de testi szerzetére és műveltségére nézve türk, még pedig bolgár.. Gomboc itt elfogadja Németh Gyulának „Hunok, bolgá-

rok és magyarok” címen megjelent véleményét, amely szerint a hún is bolgár nép volt és a magyarság a bolgárokkal együtt beletartozott a hún birodalom kötelékébe. Így tehát a magyarság a hún birodalom felborulása idején, mint ennek a nagy birodalomnak legkeletibb népe élt az orosz síkságon. Az a kérdés már most, hogy a visszavándorló hunok beolvadtak-e a magyarságba, vagy pedig külön népet alkottak, még a további kutatások dolga.

Amit Gombócz Zoltán itt kifejti, az mindenesetre érdekes. Annyi kétségtelen, hogy a catalauni ütközet és Attila halála után a hún nép nem semmisülhetett meg. A hunokat körülbelül harminc-negyven esztendei háború után szorították ki Európából, mint ahogy például most; a törököket körülbelül a plewnai csata óta. Ellenben: a törökök maradványai nyilván még évszázadokig itt vannak Európában és az is bizonyos, hogy a boszniai mohamedánok ma már felvették a meghódított szerb-horváth nép nyelvét. Így történt ez, eszerint az elmélet szerint a hódító türk-bolgárokkal is, az onugorokkal, akik felvették az ugor nyelvet s akik ilyenformán e két nép egységéből alakultak ki. Az is bizonyos, hogy az irodalomtörténetírónak és a mondakutatóknak nem lehet igazuk abban, hogy a hún monda csak nyugaton maradt fenn. A kelet népei számára abban a korban a legnagyobb esemény feltétlenül az volt, amikor a hún nép szövetségeseivel együtt eljutott egészen Nyugat-Európába. Ha ez az uralom meg is bukott, mindenesetre mondák maradtak fenn róla, hagyományok és történetek, amelyek épügy izgathatták a keleti népek fantáziáját, mint ahogy a gótokét, akiknél ez azután a Niebelungen-Lied-ben formálódott ki. A magyarok vándorlásaik közben min-

lenesetre, még ha nem is olvadtak össze a visszaözönöltt hunokkal, hallhattak és tudhattak arról a népről, ímely előttük járt és a nyugaton nagy birodalmat alkotott.

Hún-magyar azonosság

Amit Gombócz Zoltán, mint nyelvtudós, kifejtett, azt Hóman Bálint új könyvében, mint történetíró, kutatásai alapján bizonyítani igyekezik. Hóman Bálint már előbb egy nagy munkájában kifejtette, hogy úgy Anonymus, mint Kézai Simon krónikái egy olyan Gesta Hungarorumból erednek, amelyet Szent László korában írtak. Hóman Bálint majdnem pontosan meg is állapította ennek a legrégebb magyar krónikának szövegét és forráskutatásai alapján kimondja, hogy *a hun rokonság, vagyis a magyarság hun hagyománya megvolt már Szent László korában is*. Miután pedig ez a hagyomány korábbi külföldi forrásokban nem található meg, egészen bizonyos, hogy a krónikás néptől, vagyis az akkori magyarság körében élő köztudatból vette ezt a hagyományt. Mivel pedig ilyen tudatot egy egész nép nem vehet át más néptől és a *magyarság sem* vehette *máshonnan, sem* a szlávoktól, sem a germánoktól, mert ezeknél a népeknél a mai forráskutatások szerint nem is élt a hún-magyar azonosság tudata, ilyenformán *a magyarság a hún-magyar kapcsolat tudatát még keletről hozta magával*. Hóman végső megállapítása szerint a hún-magyar azonosság gondolata nem a mai haza területén kialakult fiktív hagyomány, hanem a honfoglaló magyar népnek, illetőleg a nép finn-ugor elemeivel a honfoglaláskor már teljes etnikai és nyelvi egységben összeforrt bolgár nemzetségnek, elsősorban az Árpád-nemzetségnek keletről magával hozott, történeti tudaton alapuló ősi hagyománya.

Hóman megállapítása szerint tehát *a hún-magyar*

azonosság történeti tudat. Történeti tudat volt az is, hogy az Árpád-nemzetség egyenesen Magyartól és még messzebből Attilától származik és történeti tudat, *hogy* az Árpád-nemzetség, a hun eredetű bulgár Dulo-nemzetjsséggel való összeházasodásból keletkezett.

Hóman megállapítása szerint tehát volt egy türk nép, amely különböző ágakra, mint hunokra, bolgárookra és onugorokra oszlott. Ezeknek az onugoroknak a hatodik században volt egy Muager (Magyar) nevű királyuk, akinek felesége a hún eredetű bolgár Dulo-nemzetség leánya volt. Ebből hagyomány szerint nem lehetetlen, hogy ez a Dulo a hun királyoknak, talán Attilának egyik leszármazottja volt. Ezek a türk származású onugorok azután hódítottak meg egy finn-ugor népet és vették fel ennek a népesebb népnek nyelvét, ellenben megtartották a maguk szokásait és kultúráját.

A hagyomány és a történelem.

Mindezeknek alapján Császár Elemér most könyvében megállapítja, hogy a magyarság a XIII. századtól kezdve kimutathatólag hitt a hún eredetben. Hogy már a XI. században, Szent László korában, a Gesta Hungarorum feljegyezte ezt a tudatot, hogy a Gesta írója ezt a hagyományt nem meríthette másból, mint magyar népi forrásból és hogy ez a hagyomány..a magyar nép-nél apáról fiúra szálló szejjemi..Julajdon yo]t és azt a magyarság keletről hozta, még pedig, mint a hún származás,-vagy hún kapcsolat örökségét. Császár Elemér szerint tehát a keleten nomád életet élő harcos magyarság ajkán már éltek történeti tárgyú elbeszélések a magyar nemzet eredetéről, arról a nőrablásról, amely mintegy megvetette az új nép alapját, két nagy királyáról, Magyarról, akitől apai és Attiláról, akitől anyai ágon

származott a nép uralkodó nemzetsége, az Árpádok. Császár Elemér szerint tehát a magyarokká lett onogoroknak voltak mondáik, olyan ősmondák, amelyek a nemzet eredetét és legendás hősöknek, Attilának emlékét örökítették meg. A magyarságnak eszerint már a honfoglalás előtt voltak történeti tárgyú és a hún-ság életével kapcsolatos elbeszélések.

A székelyek eredete

A hún-magyar kérdéssel kapcsolatos a székelyek eredetének kérdése is, s Hóman Bálint nemcsak ebben a könyvében, de „A székelyek eredete” című tanulmányában is foglalkozik ezzel a kérdéssel. A hagyomány szerint a székelyek hún-úiódok és Hóman most megállapítja, hogy a székelyek valóban legrégebb lakói hazánkban, s kétségtelennek tartja, hogy legkésőbbben a honfoglaló magyarokkal jöttek be Erdélybe és valószínűleg már korábban is ott éltek. Hóman szerint a székely nép talán egy, az avar birodalom bukása után Magyarország területén maradt, s talán már ekkor Erdély hegyei közé húzódtott hún, avar vagy talán egy, az avar áradattal idesodródott onogor, vagyis magyar törzs.

A magyarok rokonai

Mindezek az emeletek, amelyeket Gombócz Zoltán, Hóman Bálint és Császár Elemér felállítanak, mindenestre igen jelentősek a magyar tudomány szempontjából és a magyarság eredete megoldásának problémáját közelebb vitték a célhoz. Annyi ma már bizonyos, hogy a nyelvrokonságon kívül *a finn-magyar néprokonság gondolata ma már a tudományos világ előtt megbukott és hogy a mai magyar tudományos meggyőződés éppen a hún-magyar azonosság elve alapján a magyarságot kétségtelenül türk népnek tartja, vagyis a legteljesebb mér-*

tékben igazolja Vámbéry Ármin elméletét. *Míg tehát a magyar nyelvi rokonság a finn-ugor népek nyelvéhez köti a magyarságot, addig a faji rokonság szerint a magyarságnak rokonai egyfelől a ma is Közép-Ázsiában élő türk népek, a kirgizek, özbégek, karakalpak, turkmének, jakutok, tarancsik, ujugrok, továbbá a szibériai tatárok, baskírok, csuvasok és az iráni asserbajcsánok, másfelől pedig, mint nyugati ág, az ozmánok, illetőleg a mai törökök. Hogy ezeknek a népeknek körülbelül kétezer évvel ezelőtt mi volt a szervezetük, arról leginkább japán és kínai hagyományok szólnak, amelyek szerint ezek a türk népek Krisztus után körülbelül az első században egészen Koreáig eljutottak és a Sárga-tengerig hadakoztak. Bizonyos, hogy később a kínaiakkal szemben hosszú és évszázados küzdelmeikben alulmaradtak és ekkor fordultak nyugat felé. Ennek a nyugati útnak első nagy sikere Attila előretörése volt, a második pedig a magyarok bejövetele.*

A „MAGYARSÁG” 1928. évi június 10.-t számából.

INDIA – NEM A HINDUKÉ

Nemcsak Londonban és Angliában, de az egész brit birodalomban nagy feltűnést keltett a kir. statisztikai hivatalnak a napokban megjelent hivatalos néprajzi térképkiadványa.

A hatalmas birodalomnak legégetőbb kérdése India. Ghandinak és követőinek pánhindu mozgalma csak lát-szólag csendesedett el. A brit kormány nagyon is jól tudja, hogy a lelkekben kitörésre készen áll a legveszedelmesebb mozgalom: „India a hinduké.”

Valósággal köztudattá vált, hogy India, még pedig úgy Elő- mint Hátsó-India, az indo-ária hindufajnak az

ősi földje, ahol az indo-árják közel százszázalékos többségben vannak. Ennek a köztudatnak következménye, hogy szerte a világban természetesnek találják, hogy Ghandi és követői maguknak követelik India uralmát és ott az indo-árják kizárólagos birodalmát akarják létesíteni.

Szerte a világban előtérbe tódult a fajikérdés. A napóleoni háborúk megteremtették a nemzetiségi kérdést, a világháború megteremtette a fajikérdést. Ez az a fajikérdés, mely az angolok indiai uralmát veszélyezteti. Ha az indo-ária faj egységének tudatára ébred – tanítják Ghandiék – el fogja söpörni az angol-szász fajt és India a hinduké lesz.

Mindent inkább el lehetne azonban mondani a brit birodalmi kormánytól, mintsem azt, hogy nem ismeri föl a kor kívánalmait. Nagy-Británia kormánya már a fegyverszünet megkötésekor ráirányozta figyelmét a faji kérdésre.

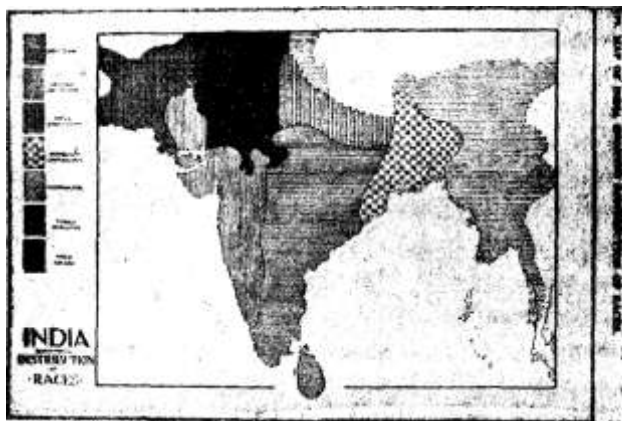
Bölcs előrelátással elsősorban a tudományos körökre bizta a kérdés földerítését, mely teljes erejével belemerült a tudományos kutatásba.

Az eredmény egyenest szenzációs. India néprajzi adatai teljesen új világitásba kerültek. Az indo-áriák gyöngye kisebbségben élnek a két Indiában és az általuk lakott terület alig tizedrésze a hatalmas világbirodalomnak.

Idemellékeljük a nagybritanniai kir. statisztikai hivatal most kiadott térképének másolatát „India térképe a fajok megoszlása szerint.”

A feketére színezett terület az indo-áriák, vagyis hinduk által lakott terület, ami bizony szemmel láthatólag jelentéktelenül kis része a két indiának. Elő-India lakosságának zöme dravida és pedig fajtiszta dravida (viz-

szintes vonalozás) vagy kevert dravida és pedig ária-keverék (fehér sávokkal megszakított vízszintes vonalozás), szittyakeverék (függőleges vonalozás), mongol keverék (sakktáblaszerű jelzés). Elő-India északnyugati részének pedig turko-iráni a lakossága (keresztvonalozás). Hátsó-India lakossága pedig egészen mongoloid.

A dravidák pedig az angol tudományos körök megalapításai szerint nem hinduk, de még csak nem is áriák, hanem turáni népek, így ők a fajrokon turko-irániakkal és a mongolokkal óriási többségben vannak a hindukkal szemben.

A brit kormány ezen a ponton indítja meg ellen-támadását a pánhindu mozgalom ellen. A hindu faj elenyésző kisebbség a két Indiában nincsen ott egységes indo-ária faj.

Ha faji kérdéstről szó eshetik, ez csak a turáni és vele rokon fajok kérdéséről lehet szó. A pán hindu mozgalomnak semmi jogosultsága sincs. India nem leheta hinduké.

Érdekes ez a tény mi ránk magyarokra nézve is.

Az angol Admirality Book hivatalosan besorozott minket, magyarokat, finn, észt, bolgár és török testvéreinkkel együtt a turáni népek közé.

Az angol világhuralom kérdése Indiába dől el. India pedig akkor marad meg az angolok uralma alatt, ha az ottani turáni többséget megtudják nyerni maguknak.

A „PESTI HÍRLAP” 1927. évi szeptember hó 11.-i számából.

A NÉMETEK GEYZA FEJEDELEMNEK KÖSZÖNHETIK A NIBELUNG-ÉNEKET.

Mint Ausztriában élő magyar élénk figyelemmel kísérek mindent, ami a magyar hazával kapcsolatban itt Ausztriában és a Német birodalomban íródik. Igen figyelemre méltónak találok a következőkben foglaltakat s ezért bátorodom a Pesti Hírlap művelt magyar közönsége elé lépni alábbi kis cikkemmel.

A német nyelvészek és irodalombuvárok évtizedek óta kutatják hősi eposzuknak, a Nibelung éneknek költőjét, így a Linzben 1902-ben meghalt irodalomtanár, dr. Benesch, nagy igyekezettel ipaskodott a kürenbergi lovagok várának romjai között (Luiz mellett) a Nibelung-ének költőjének működési terét felfedezni. A középfelnémet lírai költészet egyik nevezetes Minnesängere egy kürenbergi lovag, akit a német rod.i lomtörténet „Der von Kürenberg” néven ismer. Ez, kortársaitól eltérően, a Nibelung-ének versformájában írta dalait, és azt hiszem ez a körülmény és egy jó adag linzi lokálpatriotizmus vezette dr. Benescht, mikor könyvét annak idején megírta. Dr. Benesch véleményének Ausztriában igen sok és komoly híve volt, Már-már készültek a

Duna melletti wilheringi erdőben az ismeretlen nagy költőnek hatalmas emléket állítani, mikor dr. Benesch hipotézisét egy birodalmi hisztórikus megdöntötte. Az emlékszoborból nem lett semmi, az új hipotézis dominált, amíg mostanában meg nem döntötte (ez a hipotézisek sorsa) egy új, vakmerő, de komoly, nagy felkészültséggel megírott mű: (megjelent 600 oldal terjedelemben Münchenben, Hohenester kiadásában) „*Der Urdichter des Liedes von der Nibelungen-Not und die Lösung der Nibelungen-frage.*“

Dr. Schröfl Alajos egyetemi tanár, a könyv szerzője a következőket fejtí ki könyvében: *A Nibelung-éneket Esztergomban írta Oejza árpád házi fejedelem felszó Utasára egy Pilgrim (Peregrinus) nevű passzai hittérítő, akit a némettség és kereszténység felé erősen hajló fejedelem esztergomi udvarába hívott a pogány magyarság áttérítésének előmunkásául. Pilgrim az ő eposzát olyan ófelnémet hősi énekek alapján írta, melyeket Geyza fejedelem választott ki erre a célra és amelyek Attila személye körül forogtak, mert a fejedelem Attila dicsőítésére akart hősi épost íratni.*

Dr. Schröfl még kifejti, hogy a nagy németbarát Geyza fejedelem Esztergom várában a német nyelvet tette udvari nyelvvé, amíg az akkori német fejedelmi udvaroknál a latin nyelv volt uralkodó. Az eposz eredeti kézírata elpusztult, mikor a tatárjárás alkalmával Esztergom vára leégett, azonban Pilgrim valószínűleg egy példányt Passauba vitt és az ottani székesegyház irattárában elrejtett, mert egy korabeli egyházi törvény megtiltotta a pogány emlékek költői feldolgozását. Az így megmentett hősköltemény csak a XI. század végén került – közepfelnémet átdolgozásban-a nagy német nyilvánosság elé.

Dr. Schröfl könyve szenzációs hatást keltett a szak-tudósok és az egész művelt német közönség soraiban és előreláthatóan nagy vitatkozások oka lesz.

Minket magyarokat ebből a könyvből az érdekel, – ha valónak bizonyul dr. Schröfl feltevése – hogy a nagy német nép nagy büszkesége, *az örökbecsű Nibelung-ének magyar földön íródott, egy árpádházi magyar fejedelem akarta, hogy legyen* – és hogy van, az az idétlen betyár-, csikós-, cigányadomákkal és szellemtelen Mikosch-vicekkel annyit gúnyolt magyar nép egy fiának köszönhető. És Geyza fejedelemre, Szent István király atyjára még az sem fogható rá, hogy ősei Würtembergből beszármazott német kézművesek voltak, amit igyekeznének rásütni, ha dr. Schröfl kutatásának eredménye valónak találna bizonyulni.

Dr. Schröfl tanár könyve az inkarnált német alaposág, felkészültség, fegyelmezett tudás eredménye. Lehetetlen neki nem hinni. És ha igazsága van, akkor a német tudomány szállított egy követ ahhoz az épülethez, melyet fel lehetne építeni, fel kellene építeni s mely hivatva volna hirdetni a magyar faj kulturális fölényét a trianoni fércbéke alkotta, életképtelen operett-államok népeivel szemben.

Schwaneestadt (Ausztria)

PRESIDENTIAL ADDRESS

BY SCHAMS-UL-ULAMA JIVANJI JAMSHEDJÍ MODI

Fourth Oriental Conference at Allehabad. 5 th November 1926
British India Press, Mazagon, Bombay.

„ ... Next to question of the Iranians in India, there is the question of the Huns in India. I think this question requires to be more deeply studied by us, as it will throw much new light upon the ancient History of India. The Huns,-the Hunas of Indian books and the Hunus of Iranian books...”

„... The question of their history, their religion in India requires to be studied well. According to my view, the Huns were to a great extent, Mazdayacnâns. The religion of these people, at least of those who had lived upon the frontiers of Iran and India, and of the ancient Parsees was similar...”

„... What has led me to-day to draw your special attention to the study of the Huns in India, is the fact, that I begin to suspect, that a certain class of people, now living in Rajputana, and known as Mers, are the descendants of those ancient Huns who had invaded India in the fifth century...”

„... I think the question of the Huns in India requires much further study from Indian scholars...”